RVDIMENTA GRAMMATICES THOMAE LI-NACRI,

Ex Anglico ſermone in Latinum uerſa,
[redacted]
interprete.

*

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1544.

[redacted] Vale.

RVDIMENTA DECLINATI-ONVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

OCTO *ſunt partes orationis*, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Præpoſitio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio.

Harum octo partium quædam declinantur, ut Nomen, Pronomē, Verbum, & Participium: *quædam ſunt indeclinabiles, ut* Præpoſitio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio.

E*arum quæ declinantur, hæ tres,* Nomē, Pronomen, & Participium *declinantur per genera, caſus, & numeros.*

G*enera ſunt tria: maſculinum, fœmininum, & neutrum.*

C*aſus ſex: nominatiuus, genitiuus, datiuus, accuſatiuus, uocatiuus, & ablatiuus.*

N*umeri duo: ſingularis & pluralis.*

Prima declinatio nominum.

N*ominum quædam hoc pacto declinantur,*

M*aſculinum genus*, Nominatiuus *ſingularis* Poëta, Genitiuus poëtæ

poetæ, [redacted] Vocatiuus poeta, Ablatiuus poeta. [redacted] Ablatiuus poet[redacted] In fœminino genere, [redacted] Accuſ. muſam, Voc. [redacted] muſarum, [redacted] Hic quidem [redacted] catiuus eſt ſimilis [redacted]

Præterea [redacted] inflectuntur, ſunt primæ declinationis.

Secunda declinatio.

Maſculinum genus, Nomin. ſing. Magiſter, Geni. magiſtri, Dat. magiſtro, Accuſ. magiſtrum, Vocat. magiſter, Ablat. magiſtro. Nom. plur. magiſtri, Gen. magiſtrorum, Dat. magiſtris, Accuſ. magiſtros, Vocat. magiſtri, Ablat. magiſtris.

In fœminino genere. Nom. ſingul. Aluus, Genit. alui, Dat. aluo, Accuſ. aluum, Voc. alue. Ablat. aluo. Nomi. plur. alui, Genit. aluorum, Dat. aluis, Acc. aluos, Voc. alui, Ablat. aluis.

Hic uerò ſciendum, quòd in hac declinatione ſi nominatiuus finietur in us, uocatiuus deſinet in e, ut dominus, ô domine: radius, ô radie. Excepto nomine filius, quod facit fili: & proprijs uirorũ nominibus finitis in ius, quæ uocatiuos faciũt in i, remota ſyllaba us, ut Vergilius, Vergili. Alioq & in hac declinatione, & in reliquis omnibus uocatiuus erit ſimilis nominatiuo.

In neutro genere, Nom. ſing. Templum, Geni. templi, Dat. templo, Accuſ. templum, Voc. templum, Ablat. templo. Nom. pluralis templa, Genit. templorum, Dat. templis, Acc. tẽpla, Voc. templa, Abl. templis.

Ad hanc formam, omnia neutra habent tres caſus ſimiles in utroque numero, nominatiuum, accuſatiuum, & uocatiuum. Verum tres caſus plurales in a, ſemper poſitionem habebunt: excipe

excipe ambo & duo.

Omnia uerò nomina quæ ad hanc formam declinantur, ſunt ſecundæ declinationis: unà cum maſculinis & neutris horum octo nominum, Vnus, ullus, alter, ſolus, alter, alius, totus, quis: quæ unà cum ſuis fœmininis faciunt genitiuos in ius, & datiuos in i, ut, unus unius uni, una unius uni, unum unius uni. In cæteris caſibus declinantur ad formam aliorum nominum primæ & ſecundæ declinationis: atq; ob eam cauſam hæc uocantur ſecunda forma ſecundæ declinationis.

Tercia declinatio.

Quædam etiam hoc pacto declinantur,

*In maſculino gen.*Nom.*ſing.*Panis, *Gen. panis,* Dat.*pani,* Acc.*panem,*Vocat.*panis,*Ablat.*pane.*Nom.*plur.panes,*Genit.*panum,*Dat.*panibus,*Accuſ.*panes,*Vocat.*panes,*Abl.*panibus.*

*In fœminino genere.*Nom.*ſing.*Nubes,*Gen. nubis,* Dati.*nubi,* Accuſ. *nubem,*Vocat. *nubes,*Ablat.*nube.* Nom. *plur. nubes,* Genit.*nubium,* Dat. *nubibus,* Accuſ. *nubes,* Voc. *nubes,*Abl. *nubibus.*

*In neutro genere,*Nom.*ſing.*Sedile,*Gen ſedilis,*Dat.*ſedili,*Acc. *ſedile,*Voc.*ſedile,*Ablat.*ſedili.*Nom.*plur.ſedilia,*Gen.*ſediliũ,* Dat.*ſedilibus,*Accuſ.*ſedilia,*Voc.*ſedilia,*Ablat.*ſedilibus.*

Hoc loco notandum eſt, Omnia nomina huius declinationis, & *duarum proxime ſequentium, habere tres caſus ſimiles in plurali numero, nempe* Nominatiuũ, Accuſatiuũ, & Vocatiuum.

Huius item formæ pleraque una ſyllaba excreſcunt in genitiuo, & pleriſque alijs caſibus, idq; uarijs modis: uelut hæc quæ ſequũtur exempla demonſtrant. Arabs, Arabis.*fæx,fæcis.*pes, pedis.lapis,lapidis.glãs,glãdis.*frons,frõdis.*rex,regis.*fel,fellis.*hyems,hyemis.ren,renis.& *in neutro,nomen,nominis.* Similiter Cato,Catonis.*uirgo,uirginis.*princeps, principis.*later,lateris.*& *in neutro uber,uberis.* Similiter *as,aßis.*Arpinas,Arpinatis.dens,dẽtis.*ars,artis.*præceps, præcipitis. nix,

niuis. Atq; omnia quæ declinantur ad inſtar alicuius horum, ſunt tertiæ declinationis.

Quarta declinatio.

Quædam uerò ſic declinantur,

In maſcul.gen.Nom.ſing.Viſus, Genit. uiſus, Dat. uiſui, Accuſ- uiſum, Voc.uiſus, Ablat. uiſu. Nom.plur.uiſus, Genit. uiſuum, Dat.uiſibus, Accuſ.uiſus, Vocat.uiſus, Ablat.uiſibus.

In fœminino gen. Nom.ſing. Manus, Gen.manus, Dat. manui, Acc.manum, Voc.manus, ablat.manu. Nom.plu.manus, Gen. manuū, Dat.manibus, Acc.manus, Voc. Manus, Abl.manibus.

In neutro gen. Nom.ſing. Cornu in omnibus caſibus ſingularibus. Nom.plur.cornua, Genit. cornuum, Dat.cornibus, Acc. cornua, Vocat.cornua, Ablat.cornibus. Et quæcunq; hoc pacto flectuntur, ſunt quartæ declinationis.

Quinta declinatio.

Quædam etiam nomina ſic declinantur,

In maſculino gen.Nom.ſing. Meridies, Gen.meridiei, Dat.meridiei, Accuſ.meridiem, Voc.meridies, Ablat.meridie. Nom. plur.meridies, Genit.meridierum, Dat.meridiebus, Acc.meridies, Vocat.meridies, Ablat.meridiebus.

In fœminino gen.Nom.ſing.Res, Gen.rei, Dat.rei, Accuſ. rem, Voc.res, Ablat.re. Nom.plur.res, Genit.rerum, Dat.rebus, Acc.res, Voc.res, Ablat.rebus.

Et quæcūq; hoc pacto declinātur, uocātur quintæ declinationis.

NOMINA NVMERALIA.

Numeralia ab uno ad centum, ſunt omnia pluralis numeri, & declinantur hoc modo,

In maſculino genere, Nom. Duo, Genit.duorum, Dat. duobus, Accuſ.duos, Voc.duo, Ablat.duobus.

In fœminino genere, Nomi. duæ, Genit. duarum, Dat. duabus, Accuſ.duas, Vocat.duæ, Ablat.duabus.

In neutro genere, Nomi.duo, Genit.duorum, Dat.duobus, Acc. duo,

duo, Vocat. duo, Ablat. duobus.

Similiter per tria genera declinatur ambo, ambæ, ambo.

In maſculino & fœminino genere, Nom. Tres, Genit. trium, Dat. tribus, Accuſ. tres, Vocat. tres, Ablat. tribus.

In neutro genere, Nom. tria, Genit. trium, Dat. tribus, Acc. tria, Vocat. tria, Ablat. tribus.

Quæcunq; uerò hæc ſequuntur, ad centum uſq;, ſunt indeclinabilia omnia: ut quatuor, quinq;, ſex, uiginti, centum, in omnibus caſibus & generibus.

GRADVS COMPARATIONIS.

TRES ſunt gradus comparationis, Poſitiuus, Comparatiuus & Superlatiuus.

Poſitiuus is uocatur, unde comparatiuus & ſuperlatiuus formantur.

Comparatiuus & ſuperlatiuus formantur à proximo caſu poſitiui in i, finito: addendo pro comparatiuo hanc ſyllabam or, & pro ſuperlatiuo ſ, & ſimus: ut docti, doctior, doctiſſimus: forti, fortior, fortiſſimus.

At ſi poſitiuus finietur in r, ſuperlatiuus formabitur à nominatiuo, addendo rimus: ut pulcher, pulcherrimus.

Quædam præterea nomina in lis finita, ſuperlatiuum efficiunt, is mutato in limus: ut humilis, humillimus: ſimilis, ſimillimus: facilis, facillimus.

À regula generali excipiuntur quinq; nomina, Bonus, quod facit melior, & optimus. Malus, quod facit peior, & peſſimus. Magnus, quod facit maior, & maximus. Multus, quod facit plus, & plurimus. Paruus, quod facit minor, & minimus.

PRONOMEN.

PRonominum quædam ſunt primitiua: ut ego, tu, ſui, ille, iſte, hic, is, ipſe. Reliqua omnia deriuatiua ſunt. Primitiua quidem declinantur hoc modo,

In omnibus generibus, No. ſing. Ego, Gen. mei, Dat. mihi, Accu.

me, Vocatiuus deeſt, Abl. me. Nom. plur. nos, Gen. noſtrum uel noſtri, Dat. nobis, Acc. nos, Vocatiuus deeſt, Ablat. nobis.

Hoc loco intelligendum eſt, Omnia pronomina carere uocatiuis, his quatuor exceptis, tu, meus, noſter & noſtras.

In omnibus generibus, No. ſing. Tu, Gen. tui, Dat. tibi, Accu. te, Voc. tu, Abl. te. No. plur. uos, Gen. ueſtrum uel ueſtri, Dat. uobis, Acc. uos, Voc. uos, Ablat. uobis.

In omnibus generibus, & utroq; numero, Nominatiuus deeſt, Gen. Sui, Dat. ſibi, Acc. ſe, Vocatiuus deeſt, Abl. ſe.

Cætera primitiua declinantur ad inſtar ſecundæ formæ ſecundæ declinationis nominum, hoc pacto,

In maſculino genere, No. ſing. ille, Gen. Illius, Dat. illi, Acc. illũ, Vocatiuus deeſt, Abl. illo. No. plur. illi, Gen. illorum, Dat. illis, Acc. illos, Vocatiuus deeſt, Abl. illis.

In fœminino genere, No. ſing. Illa, Gen. illius, Dat. illi, Acc. illã, Vocatiuus deeſt, Ablat. illa. No. plur. illæ, Gen. illarum, Dat. illis, Acc. illas, Vocatiuus deeſt, Abl. illis.

In neutro genere, No. ſing. Illud, Gen. illius, Dat. illi, Accu. illud, Vocatiuus deeſt, Abl. illo. Nom. plur. illa, Gen. illorum, Dati. illis, Acc. illa, Vocatiuus deeſt, Abl. illis.

Similiter in maſculino genere, Iſte, iſtius, iſti, iſtum, iſto.

In fœminino genere, Iſta, iſtius, iſti, iſtam, iſta.

In neutro genere, Iſtud, iſtius, iſti, iſtud, iſto.

Similiter eodem pacto in maſculino genere, No. ſing. Hic, Gen. huius, Dat. huic, Acc. hunc, Vocatiuus deeſt, Ab. hoc. No. plur. hi, Gen. horum, Dat. his, Acc. hos, Vocatiuus deeſt, Abl. his.

In fœminino genere, No. ſing. Hæc, Gen. huius, Dat. huic, Acc. hanc, Vocat. deeſt, Abl. hac. Nom. plur. hæ, Gen. harum, Dat. his, Acc. has, Vocatiuus deeſt, Abl. his.

In neutro genere, No. ſing. Hoc, Gen. huius, Dat. huic, Acc. hoc, Vocatiuus deeſt, Abl. hoc. No. plur. hæc, Gen. horum, Dat. his, Acc. hæc, Vocatiuus deeſt, Abl. his.

Simil

Similiter in maſculino genere, No.*ſing.*Is, *Ge.eius, Dat.ei, Acc. eum, Vocatiuus deeſt, Ablat.eo.*No.*plur.ij, Gen.eorum, Dat. eis uel ijs, Acc.eos, Vocatiuus deeſt, Abl.eis uel ijs.*

*In fœminino genere,*Nom.*ſing.Ea,Gen.eius,Dat.ei, Acc. eam, Vocatiuus deeſt, Abl.ea.* No.*plur.eæ, Gen.earum, Dat.eis uel ijs, Acc.eas, Vocatiuus deeſt, Abl.eis uel ijs.*

*In neutro genere.*Nom. *ſing.*Id, *Gen.eius,Dat.ei, Ac.id, Vocatiuus deeſt, Abl.eo.* Nom.*plur.ea, Gen.eorum, Dat.eis uel ijs, Acc.ea, Vocatiuus deeſt, Abl.eis uel ijs.*

*Similiter in maſculino genere,*Nom.*ſingularis* Ipſe, *Gen. ipſius, Dat.ipſi, Acc.ipſum, Vocatiuus deeſt, Abl.ipſo.*No.*plur.ipſi, Gen.ipſorū, Dat.ipſis, Acc.ipſos, Vocatiuus deeſt, Abl.ipſis.*

*In fœminino genere,*Nom.*ſing.* Ipſa, *Gen.ipſius,Dat.ipſi, Acc. ipſam, Vocatiuus deeſt, Abl.ipſa.* No.*plur.ipſæ, Gen.ipſarum, Dat.ipſis, Acc.ipſas, Vocatiuus deeſt, Abl.ipſis.*

*In neutro genere,*Nom. *ſing.*Ipſum, *Gen. ipſius, Dat.ipſi, Acc. ipſum, Vocatiuus deeſt, Abl.ipſo.*No.*plur.ipſa, Gen.ipſorum, Dat.ipſis, Acc.ipſa, Vocatiuus deeſt, Abl.ipſis.*

Duo item nomina, eodē modo quo hæc, declinantur, nempe idem & quis, hoc pacto:

*In maſculino genere,*Nom.*ſing.* Idem, *Gen.eiuſdem, Dat.eidem, Acc.eundem, Vocatiuus deeſt, Abl. eodem.*Nom.*plur.ijdem, Gen.eorundem, Dat.eiſdem uel ijſdem, Accuſ. eoſdem, Vocatiuus deeſt, Abl.eiſdem uel ijſdem.*

In fœminino genere, Nom.*ſing.* Eadem, *Gen.eiuſdē, Dat.eidem, Acc.eandem, Vocatiuus deeſt, Abl.eadem.*Nom.*plur. eædem, Gen.earundem, Dat.eiſdem uel ijſdem. Acc.eaſdem, Vocatiuus deeſt, Abl.eiſdem uel ijſdem.*

*In neutro genere,*Nom.*ſingul.* Idem, *Gen. eiuſdem, Dat.eidem, Acc.idem, Vocatiuus deeſt, Abl.eodem.* No.*plur.eadem, Gen. eorundem, Dat.eiſdem uel ijſdem, Accuſat. eadem, Vocatiuus deeſt, Abl.eiſdem uel ijſdem.*

In

In maſculino genere, Nom.ſing. Qui,Gen.cuius, Dat.cui, Acc. quem. Vocatiuus deeſt. Ablat.quo. Nom. plur.qui, Gen. quorum,Dat. quis uel quibus,Accuſ. quos, Vocatiuus deeſt, Abl. quis uel quibus.

In fœminino genere,Nom.ſingul. Quæ,Gen.cuius,Dat.cui, Accuſat.quam,Vocatiuus deeſt,Ablat.qua.Nom.plur.quæ, Gen. quarum,Dat.quis uel quibus, Accuſat.quas, Vocatiuus deeſt, Ablat.quis uel quibus.

In neutro genere,No.ſing.Quod,Ge.cuius, Dat.cui,Acc. quod, Vocatiuus deeſt,Abl.quo.No.plur.quæ,Ge.quorum,Dat.quis uel quibus,Acc.quæ,Vocatiuus deeſt,Abl.quis uel quibus.

Deriuatiua uerò declinantur hoc modo, In maſculino genere, No.ſing.Meus, Gen.mei,Dat.meo,Acc.meum, Voc.mi, Abl. meo.Nom.plur.mei,Gen.meorum, Dat.meis, Acc.meos, Voc. mei, Abl.meis.

In fœminino genere, No. ſing. Mea, Gen.meæ, Dat.meæ, Acc. meam,Voc.mea,Abla.mea.No.plur.meæ,Gen.mearum, Dat. meis,Acc.meas,Voc.meæ,Abl.meis.

In neutro genere,No.ſing.meũ, Gen.mei, Dat.meo,Acc.meum, Voc.meum,Abl.meo. No.plur.mea, Gen.meorum, Dat.meis, Acc.mea,Voc.mea,Abl.meis.

Similiter Tuus,tui:tua,tuæ:tuum,tui.

Suus,ſui:ſua,ſuæ:ſuum,ſui.

Noſter,noſtri:noſtra,noſtræ:noſtrum,noſtri.

Veſter,ueſtri:ueſtra,ueſtræ:ueſtrum,ueſtri.

Duo autem deriuatiua declinantur hoc modo,

In maſculino genere & fœminino, Noſtras, noſtratis, noſtrati: Veſtras, ueſtratis, ueſtrati:ſicut nomina tertiæ declinationis: cum hoc nomine Cuias,cuiatis, cuiati ſimiliter.

VERBVM.

VErbum declinatur per modos, tempora, perſonas, & numeros.

Mod

Modi ſunt quinque, Indicatiuus, Imperatiuus, Optatiuus, Subiunctiuus, & Infinitus.

Tempora item ſunt quinque, Præſens, Præteritum imperfectum, Præteritũ perfectũ, Præteritũ plus quàm perfectũ, & Futurũ.

Perſonæ tres, Prima, ut amo: Secunda, ut amas, Tertia, ut amat.

Numeri ſunt duo, Singularis, ut Amo: Pluralis, ut amamus.

Verborum tria ſunt genera, unum in o, alterũ in or, & tertium quod ſubſtantiæ uerbum appellatur, nempe Sum.

Verba in o, declinantur hoc pacto:

In prima coniugatione actiuorum,

Indicatiuus modus.

Præſens ſingulare, Amo, amas, amat.
Plurale, amamus, amatis, amant.

Præteritum imperfectum ſing. Amabam, amabas, amabat.
Plur. amabamus, amabatis, amabant.

Præt. perf. ſing. Amaui, amauiſti, amauit.
Plur. amauimus, amauiſtis, amauerunt uel amauere.

Præt. plus quàm perf. ſing. Amaueram, amaueras, amauerat.
Plur. amaueramus, amaueratis, amauerant.

Futurum ſingulare, Amabo, amabis, amabit.
Plur. amabimus, amabitis, amabunt.

Imperatiuus modus.

Præſens & præteritum imperfectum, ſing. Ama uel amato, amet uel amato. Plur. amemus, amate uel amatote, ament uel amanto.

Præteritum perfectum, & plus quàm perfectum deeſt in omnibus Latinis uerbis, ſed pro illis utimur ſimilibus ſubiunctiui modi temporibus, è quo modo ſunt etiam hæ tres uoces, amemus, ametis, ament.

Futurum deeſt in omnibus uerbis.

Optatiuus modus.

Præſens, ſing. utinam Amem, ames, amet.

Plur.

Plur.utinam amemus,ametis,ament.

Præt.imperfeƈt.ſing.utinam Amarem,amares,amaret.

Plur.utinam amaremus,amaretis,amarent.

Præt.perfeƈt.ſing.utinam Amauerim,amaueris,amauerit.

Plur.utinam amauerimus,amaueritis,amauerint.

Præt.plus quàm perfeƈt.ſing.utinam Amauiſſem,amauiſſes,amauiſſet.Plur.utinam amauiſſemus,amauiſſetis,amauiſſent.

Subiunƈtiuus modus.

Præſens,ſing.cum Amem,ames,amet.

Plur.cum amemus,ametis,ament.

Præt.imperfeƈt.cum amarem,amares,amaret.

Plur.cum amaremus,amaretis,amarent.

Præt.perfeƈt.ſing.cum Amauerim,amaueris,amauerit.

Plur.cum amauerimus,amaueritis,amauerint.

Præt. plus quàm perfeƈt. cum Amauiſſem, amauiſſes, amauiſſet.

Plur.cum amauiſſemus,amauiſſetis,amauiſſent.

Futurum,ſing.cum Amauero,amaueris,amauerit.

Plur.cum amauerimus,amaueritis,amauerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperfeƈt.Amare.

Præteritum perfeƈt.& plus quàm perfeƈt.Amauiſſe.

Futurum in omnibus uerbis tam aƈtiuis, quàm paßiuis deeſt: ſed loco eius ſumere ſolemus in aƈtiua uoce participium in rus, & Eſſe, ut Amaturus, uel amaturum eſſe, pro appellatiui adiunƈti ratione.

Gerundi uoces,Amandi,amando,amandum.

Supina,Amatum,amatu.

Participia præſentis temporis in omni genere, Amans: In futuro,Amaturus.

Hic antè quàm declinemus uerbum in or, quòd multa tempora ſupplere oporteat,quæ in huiuſcemodi uerbis deſunt, primum uerbum Sum,declinare oportet,hoc modo,

Indicat

Indicatiuus modus.

Præſens,ſing.Sum,es,eſt.
Plur.ſumus,eſtis,ſunt.
Præt.imperf.ſing.Eram,eras,erat.
Plur.eramus,eratis,erant.
Præt.perf.ſing.Fui,fuiſti,fuit.
Plurat.fuimus,fuiſtis,fuerunt uel fuere.
Præt.plus quàm perf.ſing.Fueram,fueras,fuerat.
Plur.fueramus,fueratis,fuerant.
Fut.ſing.Ero,eris,erit.
Plur.erimus,eritis,erunt.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperf.ſing.Sis,es uel eſto,ſit uel eſto.
Plur.ſimus,eſte uel eſtote,ſint uel ſunto.

Optatiuus modus.

Præſens,ſing.utinam Sim,ſis,ſit.
Plur.utinam ſimus,ſitis,ſint.
Præt.imperf.ſing.utinam,Eſſem,eſſes,eſſet.
Plur.utinam eſſemus,eſſetis,eſſent.
Præt.perf.ſing.utinam Fuerim,fueris,fuerit.
Plur.utinam fuerimus,fueritis,fuerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.utinam Fuiſſem,fuiſſes,fuiſſet.
Plur.utinam fuiſſemus,fuiſſetis,fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens,ſing.cum Sim,ſis,ſit.
Plur.cum ſimus,ſitis,ſint.
Præt.imperf.ſing.cum Eſſem,eſſes,eſſet.
Plur. cum eſſemus,eſſetis,eſſent.
Præt.perf.ſing.cum Fuerim,fueris,fuerit.
Plur.cum fuerimus,fueritis,fuerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Fuiſſem,fuiſſes,fuiſſet.
Plur.cum fuiſſemus,fuiſſetis,fuiſſent.

Futurum,ſing.cum Fuero,fueris,fuerit.
Plur.cum fuerimus,fueritis,fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf.Eſſe.
Præt.perf.& plus quàm perf.Fuiſſe.
Futurum,Futurum eſſe.
Participium præſentis in uſu non eſt. Futuri,Futurus.

Prima coniugatio paſsiua.

Indicatiuus modus.

Præſens,ſing.Amor,amaris uel amare,amatur.
Plur.amamur,amamini,amantur.
Præt.imperf.ſing.Amabar,amabaris uel amabare,amabatur.
Plur.Amabamur,amabamini,amabantur.
Præt.perf.ſing.Amatus ſum uel fui, amatus es uel fuiſti,amatus eſt uel fuit. Plural. Amati ſumus uel fuimus, amati eſtis uel fuiſtis,amati ſunt,fuerunt uel fuere.
Præt.plus quàm perf.ſing.Amatus eram nel fueram,amatus eras uel fueras, amatus erat uel fuerat. Plural. Amati eramus uel fueramus,amati eratis uel fueratis,amati erant uel fuerant.
Fut.ſing.Amabor,amaberis uel amabere,amabitur.
Plur.amabimur,amabimini,amabuntur.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt. imperf. ſing. Amare uel amator, ametur uel amator.Plural.amemur,amamini uel amaminor,amentur uel amantor.

Optatiuus modus.

Præſens,ſing.utinam Amer,ameris uel amere, ametur.
Plural.utinam amemur,amemini,amentur.
Præt. imperf.ſing.utinam Amarer,amareris uel amarere,amaretur.Plural.utinam amaremur,amaremini,amarentur.
Præt. perf. ſing. utinam Amatus ſim uel fuerim, amatus ſis uel fueris,amatus ſit uel fuerit.Plural.utinam amati ſimus uel fuerimus,

rimus, amati ſitis uel fueritis, amati ſint uel fuerint.

Præter. plus quàm perfec. ſing. utinam Amatus *eſſem uel fuiſſem, amatus eſſes uel fuiſſes, amatus eſſet uel fuiſſet.*

Plur. utinam amati eſſemus uel fuiſſemus, amati eſſetis uel fuiſſetis, amati eſſent uel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing. cum Amer, *ameris uel amere, ametur.*

Plur. cum amemur, amemini amentur.

Præt. imp. ſing. cum Amarer, *amareris uel amarere, amaretur.*

Plur. cum amaremur, amaremini, amarentur.

Præt. perfec. ſing. cum amatus ſim uel fuerim, amatus ſis uel fueris, amatus ſit uel fuerit. Plur. cum amati ſimus uel fuerimus, amati ſitis uel fueritis, amati ſint uel fuerint.

Præt. plus quàm perfec. ſing. cum Amatus *eſſem uel fuiſſem, amatus eſſes uel fuiſſes, amatus eſſet uel fuiſſet. Plural. cum amati eſſemus uel fuiſſemus, amati eſſetis uel fuiſſetis, amati eſſent uel fuiſſent.*

Fut. ſing. cum Amatus *fuero, amatus fueris, amatus fuerit.*

Plur. cum amati fuerimus, amati fueritis, amati fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt. imperfec. Amari.

Præt. perfec. & plus quàm perfec. Amatus *uel amatum eſſe: pro ratione nominis adiecti.*

Futuri autem loco, Amandum, *uel amandus eſſe.*

Gerundi uoces, amandi, Amando, *amandum.*

Supinum, Amatu.

Participium præteriti temporis, Amatus. *Futuri,* Amandus.

Quæcunq; uerba ſecundum alterutram harum formarum declinantur, uocantur primæ coniugationis.

In ſecunda coniugatione Actiua.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing. Doceo, *doces, docet.*

Plur.docemus,docetis,docent.
*Præt.imperfec.ſing.*Docebam,*docebas,docebat.*
Plur.docebamus,docebatis,docebant.
*Præt.perfec.ſing.*Docui,*docuiſti,docuit.*
Plur.docuimus,docuiſtis,docuerunt uel docuere.
*Præt.plus quàm perfec.ſing.*Docueram,*docueras,docuerat.*
Plur.docueramus,docueratis,docuerant.
*Fut.ſing.*Docebo,*docebis,docebit.*
Plur.docebimus,docebitis,docebunt.

Imperatiuus modus.

*Præſens & præt.imp.ſing.*Doce *uel doceto, doceat uel doceto.*
Plur.doceamus,docete uel docetote,doceant uel docento.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.utinam Doceam,*doceas,doceat.*
Plur.utinam doceamus,doceatis,doceant.
Præt.imperfec.ſing.utinam Docerem,*doceres,doceret.*
Plur.utinam doceremus,doceretis,docerent.
Præt.perfec.ſing.utinam Docuerim,*docueris,docuerit.*
Plur.utinam docuerimus,docueritis,docuerint.
Præt.plus quàm perf.utinam Docuiſſem,*docuiſſes,docuiſſet.*
Plur.utinam docuiſſemus,docuiſſetis,docuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens,ſing.cum Doceam,*doceas,doceat.*
Plur.cum doceamus,doceatis,doceant.
Præt.imperf.ſing.cum Docerem,*doceres,doceret.*
Plur.cum doceremus,doceretis,docerent.
Præt.perfec.ſing.cum Docuerim,*docueris,docuerit.*
Plur.cum docuerimus,docueritis,docuerint.
Plæt.plus quàm perf.ſing.cum Docuiſſem,*docuiſſes,docuiſſet.*
Plur.cum docuiſſemus,docuiſſetis,docuiſſent.
Fut. ſing.cum Docuero,*docueris,docuerit.*
Plur.cum docuerimus,docueritis,docuerint.

Infinit

Infinitus modus.

Præſens & imperfec. Docere.
Præt.perfec.& plus quàm perfec. Docuiſſe.
Fut. Docturum eſſe.
Gerundi uoces, Docendi, docendo, docendum.
Supina, Doctum, doctu.
Participium præſentis temporis, Docens. *Futuri,* Docturus.

In ſecunda coniugatione paſsiua.

Indicatiuus modus.

Præſens,ſing. Doceor, doceris uel docere, docetur.
Plur. docemur, docemini, docentur.
Præt.imperf.ſing. Docebar, docebaris uel docebare, docebatur.
Plur. docebamur, docebamini, docebantur.
Præt.perfec.ſing. Doctus ſum uel fui, doctus es uel fuiſti, doctus eſt uel fuit.
Plur. docti ſumus uel fuimus, docti eſtis uel fuiſtis, docti ſunt fuerunt uel fuere.
Præter.plus quàm perfec.ſingul. Doctus eram uel fueram, doctus eras uel fueras, doctus erat uel fuerat.
Plur. docti eramus uel fueramus, docti eratis uel fueratis, docti erant uel fuerant.
Fut.ſing. Docebor, doceberis uel docebere, docebitur.
Plur. docebimur, docebimini, docebuntur.

Imperatiuus modus.

Præſens & imp. Docere uel docetor, doceatur uel docetor.
Plural. doceamur, docemini uel doceminor, doceantur uel docentor.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.utinam Docear, docearis uel doceare, doceatur.
Plur.utinam doceamur, doceamini, doceantur.
Præt.imp.ſing.utinã Docerer, docereris uel docerere, doceretur.
Plur.utinam doceremur, doceremini, docerentur.

Præt.perſ.ſing.utinam Doctus *ſim uel fuerim,doctus ſis uel fueris,doctus ſit uel fuerit.*
Plural.utinam docti ſimus uel fuerimus,docti ſitis uel fueritis, docti ſint uel fuerint.
Præt.plus quàm perſ. ſing.utinam Doctus *eſſem uel fuiſſem, doctus eſſes uel fuiſſes,doctus eſſet uel fuiſſet.*
Plu.utinam docti eſſemus uel fuiſſemus, docti eſſetis uel fuiſſetis,docti eſſent uel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Docear,*docearis uel doceare,doceatur.*
Plur.cum doceamur,doceamini,doceantur.
Præt.imperf.cum Docerer,*docereris uel docerere,doceretur.*
Plur.cum doceremur,doceremini,docerentur.
Præt.perfec.cum Doctus *ſim uel fuerim,doctus ſis uel fueris,doctus ſit uel fuerit.*
Plur.cum docti ſimus uel fuerimus, docti ſitis uel fueritis, docti ſint uel fuerint.
Præt.plus quàm perfec.cum Doctus *eſſem uel fuiſſem, doctus eſſes uel fuiſſes,doctus eſſet uel fuiſſet.*
Plur.cum docti eſſemus uel fuiſſemus,docti eſſetis uel fuiſſetis, docti eſſent uel fuiſſent.
Fut.ſing.cum Doctus *fuero,doctus fueris,doctus fuerit.*
Plur.cum docti fuerimus,docti fueritis,docti fuerint.

Infinitus modus.

*Præſens & imperfec.*Doceri.
Præt.perfec.& plus quàm perſ. Doctus *uel doctũ eſſe uel fuiſſe.*
*Fut.*Docendus *uel docendum eſſe.*
*Gerundi uoces,*Docendi, *docendo,docendùm.*
*Supinum,*Doctu.
*Participium præſentis temporis,*Doctus. *Futuri,*Docendus.
Quæcunque uerba ſecundum has formas declinantur, uocantur ſecundæ coniugationis.

In tertia

In tertia coniugatione actiua.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Lego,legis,legit.
Plur.legimus,legitis,legunt.
Præt.imperfec.ſing.Legebam,legebas,legebat.
Plur.legebamus,legebatis,legebant.
Præt.perfec.ſing.Legi,legiſti,legit.
Plur.legimus,legiſtis,legerunt uel legere.
Præt.plus quam perfec.Legeram,legeras,legerat.
Plur.legeramus,legeratis,legerant.
Fut.ſing.Legam,leges,leget.
Plur.legemus,legetis,legent.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imper. ſingul.Lege uel legito,legat uel legito.
Plur.legamus,legite uel legitote,legant uel legunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.utinam Legam,legas,legat.
Plur.utinam legamus,legatis,legant.
Præt.imperfec.ſing.utinam Legerem,legeres,legeret.
Plur.utinam legeremus,legeretis,legerent.
Præt.perfec.ſing.utinam Legerim,legeris,legerit.
Plur.utinam legerimus,legeritis,legerint.
Præt.plus quam perfec. ſing.utinam Legiſſem, legiſſes, legiſſet.
Plur.utinam legiſſemus,legiſſetis,legiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Legam,legas,legat.
Plur.cum legamus,legatis,legant.
Præt.imperfec.ſing.cum Legerem,legeres,legeret.
Plur.cum legeremus,legeretis,legerent.
Præt.perfec.ſing.cum Legerim,legeris,legerit.
Plur.cum legerimus,legeritis,legerint.
Præt.plus quàm perfec.ſing.cum Legiſſem,legiſſes,legiſſet.

B 3 *Plur.*

Plur.cum legiſſemus,legiſſetis,legiſſent.
Fut.ſing.cum Legero,legeris,legerit.
Plur.cum legerimus,legeritis,legerint.

Infinitus modus.

Præſens & imperfec.Legere.
Præt.perfec.& plus quàm perfec.Legiſſe.
Fut.Lecturus uel lecturum eſſe.
Gerundi uoces,Legendi,legendo,legendum.
Supina,Lectum,lectu.
Participium præſentis temporis, Legens. Futuri,Lecturus.

In tertia coniugatione paſsiua.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Legor,legeris uel legere,legitur.
Plur.legimur,legimini,leguntur.
Præt.imperfec.ſing.Legebar,legebaris uel legebare, legebatur
Plur.legebamur,legebamini,legebantur.
Præt.perfc.ſing.Lectus ſum uel fui, lectus es uel fuiſti, lectus eſt uel fuit.
Plur.lecti ſumus uel fuimus,lecti eſtis uel fuiſtis,lecti ſunt fuerunt uel fuere.
Præt.plus quàm perfec.ſing. Lectus eram uel fueram, lectus eras uel fueras,lectus erat uel fuerat.
Plur. lecti eramus uel fueramus, lecti eratis uel fueratis, lecti erant uel fuerant.
Fut.ſing.Legar,legeris uel legere,legetur.
Plur.legemur,legemini,legentur.

Imperatiuus modus.

Præſens et præ.imp.ſin.Legere uel legitor,legatur,uel legitor.
Plur.legamur,legimini uel legiminor, legantur uel leguntor.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.utinam Legar,legaris uel legare,legatur.
Plur.utinam legamur,legamini,legantur.

Præt.

Præt.imp.ſing.utinã Legerer,legereris uel legerere,legeretur.
Plur.utinam legeremur,legeremini,legerentur.
Præt.perfec.utinam Lectus ſim uel fuerim,lectus ſis uel fueris, lectus ſit uel fuerit.
Plur.utinam lecti ſimus uel fuerimus,lecti ſitis uel fueritis,lecti ſint,uel fuerint.
Præter. plus quàm perfec.ſing.utinam Lectus eſſem uel fuiſſem, lectus eſſes uel fuiſſes,lectus eſſet uel fuiſſet.
Plur.utinam lecti eſſemus uel fuiſſemus,lecti eſſetis uel fuiſſetis,lecti eſſent uel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Legar,legaris uel legare,legatur.
Plur.cum legamur,legamini,legantur.
Præt.imp. ſing. cum Legerer,legereris uel legerere, legeretur.
Plur.cum legeremur,legeremini,legerentur.
Præt.perf.ſing. cum Lectus ſim uel fuerim, lectus ſis uel fueris, lectus ſit uel fuerit.
Plur.cum lecti ſimus uel fuerimus,lecti ſitis uel fueritis, lecti ſint uel fuerint.
Præt. plus quàm perfec.ſing.cum lectus eſſem uel fuiſſem, lectus eſſes uel fuiſſes,lectus eſſet uel fuiſſet.
Plur.cum lecti eſſemus uel fuiſſemus, lecti eſſetis uel fuiſſetis, lecti eſſent uel fuiſſent.
Fut.ſing.cum Lectus fuero,lectus fueris,lectus fuerit.
Plur.cum lecti fuerimus,lecti fueritis,lecti fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperfec.Legi.
Præt. perf. & plus quàm perf. Lectus uel lectum eſſe uel fuiſſe.
Fut.Legendus uel legendum eſſe.
Gerundi uoces,Legendi,legendo,legendum.
Supinum,Lectu.
Participium præteriti temporis,Lectus. Futuri,Legendus.

Omnia uerò quæ ad hunc modum declinantur, uocantur tertiæ coniugationis.

In quarta coniugatione actiua.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing. Audio, audis, audit.
Plur. audimus, auditis, audiunt.
Præt. imp. ſing. Audiebam, audiebas, audiebat.
Plur. audiebamus, audiebatis, audiebant.
Præt. perfec. ſing. Audiui, audiuiſti, audiuit.
Plur. audiuimus, audiuiſtis, audiuerunt uel audiuere.
Præt. plus quàm perfec. ſing. Audiueram, audiueras, audiuerat.
Plur. audiueramus, audiueratis, audiuerant.
Fut. ſing. Audiam, audies, audiet.
Plur. audiemus, audietis, audient.

Imperatiuus modus.

Præſens & imperfec. ſing. Audi uel audito, audiat uel audito.
Plur. audiamus, audite uel auditote, audiant uel audiunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing. utinam Audiam, audias, audiat.
Plur. utinam audiamus, audiatis, audiant.
Præt. imperfec. ſing. utinam Audirem, audires, audiret.
Plur. utinam audiremus, audiretis, audirent.
Præt. perfec. ſing. utinam Audiuerim, audiueris, audiuerit.
Plur. utinam audiuerimus, audiueritis, audiuerint.
Præt. plus q̃ perf. ſing. utinam Audiuiſſem, audiuiſſes, audiuiſſet.
Plur. utinam audiuiſſemus, audiuiſſetis, audiuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing. cum Audiam, audias, audiat.
Plur. cum audiamus, audiatis, audiant.
Præt. imp. ſing. cum Audirem, audires, audiret.
Plur. cum audiremus, audiretis, audirent.
Præt. perfec. ſing. cum Audiuerim, audiueris, audiuerit.

Plur.

Plur.cum audiuerimus,audiueritis,audiuerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cũ Audiuiſſem,audiuiſſes, audiuiſſet.
Plur.cum audiuiſſemus,audiuiſſetis,audiuiſſent.
Fut.ſing.cum Audiuero,audiueris,audiuerit.
Plur.cum audiuerimus,audiueritis,audiuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperfec.Audire.
Præt.perf.& plus quàm perf.Audiuiſſe.
Fut. Auditurum uel auditurus eſſe.
Gerundi uoces,Audiendi,audiendo,audiendum.
Supina,Auditum,auditu.
Participium præſentis temporis,Audiens.
Fut.Auditurus.

In quarta coniugatione paſsiua.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Audior,audiris uel audire,auditur.
Plur.audimur,audimini,audiuntur.
Præt.imp.ſing.Audiebar,audiebaris uel audiebare,audiebatur.
Plur.audiebamur,audiebamini,audiebantur.
Præt.perf.ſing.Auditus ſum uel fui,auditus es uel fuiſti, auditus eſt uel fuit.
Plur.auditi ſumus uel fuimus,auditi eſtis uel fuiſtis,auditi ſunt fuerunt uel fuere.
Præt. plus quàm perf.ſing. Auditus eram uel fueram, auditus eras uel fueras,auditus erat uel fuerat.
Plur.auditi eramus uel fueramus,auditi eratis uel fueratis,au diti erant uel fuerant.
Fut.ſing.Audiar,audieris uel audiere,audietur.
Plur.audiemur,audiemini,audientur.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperf. ſing.Audire uel auditor,audiatur uel auditor.

Plural. audiamur, audimini uel audiminor, audiantur uel audiuntor.

Optatiuus modus.

Præſens ſing. utinam Audiar, audiaris uel audiare, audiatur.
Plur. utinam audiamur, audiamini, audiantur.
Præt. imp. ſing. utinã Audirer, audireris uel audirere, audiretur.
Plur. utinam audiremur, audiremini, audirentur.
Præt. perfec. ſing. utinam Auditus ſim uel fuerim, auditus ſis uel fueris, auditus ſit uel fuerit.
Plur. utinam auditi ſimus uel fuerimus, auditi ſitis uel fueritis auditi ſint uel fuerint.
Præt. plus quàm perf. ſing. utinam Auditus eſſem uel fuiſſem, auditus eſſes uel fuiſſes, auditus eſſet uel fuiſſet.
Plur. utinam Auditi eſſemus uel fuiſſemus, auditi eſſetis uel fuiſſetis, auditi eſſent uel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing. cum Audiar, audiaris uel audiare, audiatur.
Plur. cum audiamur, audiamini, audiantur.
Præt. imperf. ſing. cũ Audirer, audireris uel audirere, audiretur.
Plur. cum audiremur, audiremini, audirentur.
Præt. perf. ſing. cum Auditus ſim uel fuerim, auditus ſis uel fueris, auditus ſit uel fuerit.
Plur. cum auditi ſimus uel fuerimus, auditi ſitis uel fueritis, auditi ſint uel fuerint.
Præt. plus quàm perf. ſing. cum Auditus eſſem uel fuiſſem, auditus eſſes uel fuiſſes, auditus eſſet uel fuiſſet.
Plur. cum auditi eſſemus uel fuiſſemus, auditi eſſetis uel fuiſſetis, auditi eſſent uel fuiſſent.
Fut. ſing. cum Auditus fuero, auditus fueris, auditus fuerit.
Plur. cum auditi fuerimus, auditi fueritis, auditi fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt. imperf. Audiri.

Præt.

Præt.perf.& plus quàm perf. Auditũ uel auditus eſſe uel fuiſſe.
Gerundi uoces, Audiendi, audiendo, audiendum.
Supinum, Auditu.
Participium præteriti temporis, Auditus. Futuri, Auditurus.
Omnia uerba quæ declinantur ad alterutram harum formarum uocantur quartæ coniugationis.

DECLINATIO VERBORVM ANOMALORVM.

Quædam ſunt uerba quæ nõ ſequuntur formam harum quatuor coniugationũ in omnibus temporibus: uelut hæc quæ ſequuntur cum nonnullis alijs.

EO.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing. Eo, is, it.
Plur. imus, itis, eunt.
Præt. imperfec. ſing. Ibam, ibas, ibat.
Plur. ibamus, ibatis, ibant.
Præt. perfec. ſing. Iui, iuiſti, iuit.
Plur. iuimus, iuiſtis, iuerunt uel iuere.
Præt. plus quam perfec. ſing. Iueram, iuerat, iuerat.
Plur. iueramus, iueratis, iuerant.
Fut. ſing. Ibo, ibis, ibit. Plur. ibimus, ibitis, ibunt.

Imperatiuus modus.

Præſens & imperfec. ſing. I uel ito, eat uel ito.
Plur. eamus, ite uel itote, eant uel eunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing. utinam Eam, eas, eat.
Plur. utinam eamus, eatis, eant.
Præt. imperfec. ſing. utinam Irem, ires, iret.
Plu. utinam iremus, iretis, irent.
Præt. perfec. ſing. utinam Iuerim, iueris, iuerit.
Plur. utinam iuerimus, iueritis, iuerint,

Præt.

Præt.plus quàm perfec.ſing.utinam Iuiſſem,iuiſſes,iuiſſet.
Plur.utinam iuiſſemus,iuiſſetis,iuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Eam,eas,eat.
Plur.cum eamus,eatis,eant.
Præt.imperfec.ſing.cum Irem,ires,iret.
Plur.cum iremus,iretis,irent.
Præt.perfec.ſing.cum Iuerim,iueris,iuerit.
Plur.cum iuerimus,iueritis,iuerint.
Præt.plus quàm perfec.ſing.cum Iuiſſem,iuiſſes,iuiſſet.
Plur.cum iuiſſemus,iuiſſetis,iuiſſent.
Fut.ſing.cum Iuero,iueris,iuerit.
Plur.cum iuerimus,iueritis,iuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperfec.Ire.
Præt.perfec.& plus quam perfec.Iuiſſe uel iſſe.
Futurum,Iturum eſſe.
Gerundi uoces,Eundi,eundo,eundum.
Supina,Itum,itu.
Participium præſentis temporis,Iens. *Futuri,Iturus.*
QVEO *ſimiliter declinatur.*

VOLO.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Volo,uis,uult.
Plur.uolumus,uultis,uolunt.
Præt.imperfec.ſing.Volebam,uolebas,uolebat.
Plur.uolebamus,uolebatis,uolebant.
Præt.perfec.ſing.Volui,uoluiſti,uoluit.
Plur.uoluimus,uoluiſtis,uoluerunt uel uoluere.
Præt.plus quàm perfec.ſing.Volueram,uolueras,uoluerat.
Plur.uolueramus,uolueratis,uoluerant.
Fut.ſing.Volam,uoles,uolet.

Plur.

Plur.uolemus,uoletis,uolent.

Deeſt huic uerbo modus Imperatiuus.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.utinam Velim,uelis,uelit.

Plur.utinam uelimus,uelitis, uelint.

Præt.imperfec.ſing.utinam Vellem,uelles,uellet.

Plur.utinam uellemus,uelletis,uellent.

Præt.perfec.ſing.utinam Voluerim,uolueris,uoluerit.

Plur.utinam uoluerimus,uolueritis,uoluerint.

Præt.plus quàm perfec.ſing.utinā Voluiſſem,uoluiſſes,uoluiſſet.

Plur.utinam uoluiſſemus,uoluiſſetis,uoluiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Velim,uelis,uelit.

Plur.cum uelimus,uelitis,uelint.

Præt.imperfec.ſing.cum Vellem,uelles,uellet.

Plur.cum uellemus,uelletis,uellent.

Præt.perfec.ſing.cum Voluerim,uolueris,uoluerit.

Plur.cum uoluerimus,uolueritis,uoluerint.

Præt.plus quàm perfec. ſing.cum Voluiſſem,uoluiſſes, uoluiſſet.

Plur.cum uoluiſſemus,uoluiſſetis,uoluiſſent.

Fut.ſing.cum Voluero,uolueris,uoluerit.

Plur.cum uoluerimus,uolueritis,uoluerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperfec.Velle.

Præt.perfec.& plus quàm perfec.Voluiſſe. *Futurum deeſt.*

Participium præſentis temporis,Volens.

NOLO.

Indicatiuus modus.

*Præſens ſing.*Nolo,*nonuis,nonuult.*

Plur.nolumus,nonuultis,nolunt.

*Præt.imperfec.ſing.*Nolebam,*nolebas,nolebat.*

Plur.nolebamus,nolebatis,nolebant.

Præt.

*Præt.perfec.ſing.*Nolui,*noluiſti,noluit.*
Plur.noluimus,noluiſtis,noluerunt uel noluere.
*Præt.plus quàm perfec.ſing.*Nolueram,*nolueras,noluerat.*
Plur.nolueramus,nolueratis,noluerant.
*Fut.ſing.*Nolam,*noles,nolet.*
Plur.nolemus,noletis,nolent.

Imperatiuus modus.

*Præſens & præt.imperfec.ſing.*Noli *uel nolito, nolit uel nolito.*
Plur.nolimus,nolite uel nolitote,nolint uel nolunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.utinam Nolim,*nolis,nolit.*
Plur.utinam nolimus,nolitis,nolint.
Præt.imperfec.ſing.utinam Nollem,*nolles,nollet.*
Plur.utinam nollemus,nolletis,nollent.
Præt.perfe.ſing.utinam Noluerim,*nolueris,noluerit.*
Plur.utinam noluerimus,nolueritis,noluerint.
Præt.plus quàm perfec.ſing.utinã Noluiſſem,*noluiſſes,noluiſſet.*
Plur.utinam noluiſſemus,noluiſſetis,noluiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Nolim,*nolis,nolit.*
Plur.cum nolimus,nolitis,nolint.
Præt.imperfec.ſing.cum Nollem,*nolles,nollet.*
Plur.cum nollemus,nolletis,nollent.
Præt.perfec.ſing.cum Noluerim,*nolueris,noluerit.*
Plur.cum noluerimus,nolueritis,noluerint.
Præt.plus quàm perfec. ſing. cum Noluiſſem,*noluiſſes,noluiſſet.*
Plur.cum noluiſſemus,noluiſſetis,noluiſſent.
Fut.ſing.cum Noluero,*nolueris,noluerit.*
Plur.cum noluerimus,nolueritis,noluerint.

Infinitus modus.

*Præſens & præt.imperfec.*Nolle.
*Præt.perfec.& plus quàm perfec.*Noluiſſe. *Futurum deeſt.*

Partici

Participium præſentis temporis,Nolens.

MALO.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing. Malo,mauis,mauult.
Plur.malumus,mauultis,malunt.
Præt.imperfec.ſing. Malebam,malebas,malebat.
Plur.malebamus,malebatis,malebant.
Præt.perfec.ſing. Malui,maluiſti,maluit.
Plur.maluimus,maluiſtis,maluerunt uel maluere.
Præt.plus quàm perfec.ſing. Malueram,malueras,maluerat.
Plur.malueramus,malueratis,maluerant.
Fut.ſing. Malam,males,malet.
Plur.malemus,maletis,malent.

Imperatiuus deeſt.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.utinam Malim,malis,malit.
Plur.utinam malimus,malitis,malint.
Præt.imperfec.ſing.utinam Mallem,malles,mallet.
Plur.utinam mallemus,malletis,mallent.
Præt.perfec.ſing.utinam Maluerim,malueris,maluerit.
Plur.utinam maluerimus,malueritis,maluerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.utinã Maluiſſem,maluiſſes,maluiſſet.
Plur.utinam maluiſſemus,maluiſſetis,maluiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Malim,malis,malit.
Plur.cum malimus,malitis,malint.
Præt.imperf.ſing.cum Mallem,malles,mallet,
Plur.cum mallemus,malletis,mallent.
Præt.perf.ſing.cum Maluerim,malueris,maluerit.
Plur.eum maluerimus,malueritis,maluerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Maluiſſem,maluiſſes,maluiſſet.
Plur.cum maluiſſemus,maluiſſetis,maluiſſent.

Fut.ſing.cum Maluero,malueris,maluerit.
Plu.cum maluerimus,malueritis,maluerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf.Malle.
Præt.perfec.& plus quàm perf.Maluiſſe. *Futurum deeſt.*
Voces item Gerundi & Supina deſunt.

FERO.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Fero,fers,fert.
Plur.ferimus,fertis,ferunt.
Præt.imperfec.ſing.Ferebam,ferebas,ferebat.
Plur.ferebamus,ferebatis,ferebant.
Præt.perfec.ſing.Tuli,tuliſti,tulit.
Plur.tulimus,tuliſtis,tulerunt uel tulere.
Præt.plus quàm perfec.ſing.Tuleram,tuleras,tulerat.
Plur.tuleramus,tuleratis,tulerant.
Fut.ſing.Feram,feres,feret.
Plur.feremus,feretis,ferent.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperfec.Fer uel ferto,ferat uel ferto.
Plur.feramus,ferte uel fertote,ferant uel ferunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.utinam Feram,feras,ferat.
Plur.utinam feramus,feratis,ferant.
Præt.imperfec.ſing.utinam Ferrem,ferres,ferret.
Plur.utinam ferremus,ferretis,ferrent.
Præt.perfec.ſing.utinam Tulerim,tuleris,tulerit.
Plur.utinam tulerimus,tuleritis,tulerint.
Præt.plus quàm perfec.ſing.utinam Tuliſſem,tuliſſes,tuliſſet.
Plur.utinam tuliſſemus,tuliſſetis,tuliſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Feram,feras,ferat.

Plur.

Plur.cum feramus,feratis,ferant.
Præt.imperf.ſing.cum Ferrem,ferres,ferret.
Plur.cum ferremus,ferretis,ferrent.
Præt.perf.ſing.cum Tulerim,tuleris,tulerit.
Plur.cum tulerimus,tuleritis,tulerint.
Præt.plus quàm perf.ſing.cum Tuliſſem,tuliſſes,tuliſſet.
Plur.cum tuliſſemus,tuliſſetis,tuliſſent.
Fut.ſing.cum Tulero,tuleris,tulerit.
Plur.cum tulerimus,tuleritis,tulerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperf.Ferre.
Præt.perf.& plus quàm perf.Tuliſſe.
Fut.Laturum eſſe.
Gerundi uoces,Ferendi,ferendo,ferendum,
Supina,Latum,latu.
Participium præſentis temporis,Ferens, Futuri,Laturus.

FEROR.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Feror.ferris uel ferre,fertur.
Plur.ferimur,ferimini,feruntur.
Præt.imperf.ſing.Ferebar,ferebaris uel ferebare,ferebatur.
Plur.ferebamur,ferebamini,ferebantur.
Præt.perf.ſing.Latus ſum uel fui,latus es uel fuiſti,latus eſt uel fuit. Plur. lati ſumus uel fuimus, lati eſtis uel fuiſtis, lati ſunt fuerunt uel fuere.
Præt.plus quàm perf.ſing.Latus eram uel fueram,latus eras uel fueras,latus erat uel fuerat.Plur. lati eramus uel fueramus,lati eratis uel fueratis,lati erant uel fuerant.
Fut.ſing.Ferar,fereris uel ferere,feretur.
Plur.feremur,feremini,ferentur.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imp.ſing.Ferre uel fertor,fertur uel fertor.

Plur. feramur, ferimini uel feriminor, ferantur uel feruntor.

Optatiuus modus.

Præſens ſing. utinam Ferar, feraris uel ferare, feratur.
Plur. utinam feramur, feramini, ferantur.
Præt. imperf. ſing. utinam Ferrer, ferreris uel ferrere, ferretur.
Plur. utinam ferremur, ferremini, ferrentur.
Præt. perf. ſing. utinam Latus ſim uel fuerim, latus ſis uel fueris, latus ſit uel fuerit.
Plur. utinam lati ſimus uel fuerimus, lati ſitis uel fueritis, lati ſint uel fuerint.
Præt. plus quàm perf. ſing. utinam Latus eſſem uel fuiſſem, latus eſſes uel fuiſſes, latus eſſet uel fuiſſet.
Plural. utinã lati eſſemus uel fuiſſemus, lati eſſetis uel fuiſſetis, lati eſſent uel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing. cum Ferar, feraris uel ferare, feratur.
Plur. cum feramur, feramini, ferantur.
Præter. imperf. ſing. cum Ferrer, ferreris uel ferrere, ferretur.
Plur. cum ferremur, ferremini, ferrentur.
Præt. perf. ſing. cum Latus ſim uel fuerim, latus ſis uel fueris, latus ſit uel fuerit.
Plur. cum lati ſimus uel fuerimus, lati ſitis uel fueritis, lati ſint uel fuerint.
Præt. plus quàm perf. ſing. cum Latus eſſem uel fuiſſem, latus eſſes uel fuiſſes, latus eſſet uel fuiſſet.
Plur. cum lati eſſemus uel fuiſſemus, lati eſſetis uel fuiſſetis, lati eſſent uel fuiſſent.
Fut. ſing. cum Latus fuero, latus fueris, latus fuerit.
Plur. cum lati fuerimus, lati fueritis, lati fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt. imperf. Ferri.
Præt. perf. & plus quàm perf. Latum eſſe uel fuiſſe.

Fut.Ferendum eſſe.
Gerundi uoces,Ferendi,ferendo,ferendum. *Supinum,Latu.*
Participium præt.temporis,Latus. *Futuri,Ferendus.*

EDO.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing.Edo,edis uel es,edit uel eſt.
Plur.edimus,editis uel eſtis,edunt.
Præt.imperfec.ſing.Edebam,edebas,edebat.
Plur.edebamus,edebatis,edebant.
Præt.perfec.ſing.Edi,ediſti,edit.
Plur.edimus,ediſtis,ederunt uel edere.
Præt.plus quàm perfec.ſing.Ederam,ederas,ederat.
Plur.ederamus,ederatis,ederant.
Fut.ſing.Edam,edes,edet.
Plur.edemus,edetis,edent.

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperfec.ſing.Ede uel edito,edat uel edito.
Plur.edamus,edite uel editote,edant uel edunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.utinam Edam,edas,edat.
Plur.utinam edamus,edatis,edant.
Præt.imperfec. ſing.utinam Ederem uel eſſem, ederes uel eſſes, ederet uel eſſet.
Plur.utinam ederemus uel eſſemus, ederetis uel eſſetis,ederent uel eſſent.
Præt.perfec.ſing.utinam Ederim,ederis,ederit.
Plur.utinam ederimus,ederitis,ederint.
Præt.plus quàm perfec.ſing.utinam Ediſſem,ediſſes,ediſſet.
Plur.utinam ediſſemus,ediſſetis,ediſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Edam,edas,edat.
Plur.cum edamus,edatis,edant.

Præt.imperfect.ſing.cum Ederem *uel eſſem,ederes uel eſſes,ederet uel eſſet.*

Plur.cũ ederemus uel eſſemus,ederetis uel eſſetis,ederẽt uel eſſẽt.

Præt.perfect.ſing.cum Ederim,*ederis,ederit.*

Plur.cum ederimus,ederitis,ederint.

Præt.plus quàm perfect.ſing.cum Ediſſem,*ediſſes,ediſſet.*

Plur.cum ediſſemus,ediſſetis,ediſſent.

Fut.ſing.cum Edero,*ederis,ederit.*

Plur.cum ederimus,ederitis,ederint.

Infinitus modus.

*Præſens & præt.imperfect.*Edere *uel eſſe.*

*Præt.perfect.& plus quàm perfec.*Ediſſe.

*Fut.*E*ſurum eſſe.*

*Gerundi uoces,*E*dendi,edendo,edendum.*

*Supina,*E*ſum,eſu.*

*Participium præſentis temporis,*E*dens.* *Futuri,*E*ſurus.*

F I O.

Indicatiuus modus.

*Præſens ſing.*Fio,*fis,fit.*

Plur.fimus,fitis,fiunt.

*Præt.imperfec.ſing.*Fiebam,*fiebas,fiebat.*

Plur.fiebamus,fiebatis,fiebant.

*Præt.perfect.ſingul.*Factus *ſum uel fui, factus es uel fuiſti, factus eſt uel fuit.*

Plur.facti ſumus uel fuimus,facti eſtis uel fuiſtis, facti ſunt fuerunt uel fuere.

*Præt.plus quàm perfect.ſing.*Factus *eram uel fueram, factus eras uel fueras,factus erat uel fuerat.*

*Plur.*Facti *eramus uel fueramus, facti eratis uel fueratis, facti erant uel fuerant.*

*Fut.ſing.*Fiam,*fies,fiet.*

Plur.fiemus,fietis,fient.

Impe

Imperatiuus modus.

Præſens & præt.imperfect.ſing.Fito,fiat uel fito.
Plur.fiamus,fite uel fitote,fiant uel fiunto.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.utinam Fiam,fias,fiat.
Plur.utinam fiamus,fiatis,fiant.
Præt.imperfect.ſing.utinam Fierem,fieres,fieret.
Plur.utinam fieremus,fieretis,fierent.
Præt.perfect. ſingul.utinam Factus ſim uel fuerim, factus ſis uel fueris,factus ſit uel fuerit.
Plur.utinam facti ſimus uel fuerimus,facti ſitis uel fueritis, facti ſint uel fuerint.
Præt.plus quàm perfect.ſing.utinam Factus eſſem uel fuiſſem,factus eſſes uel fuiſſes,factus eſſet uel fuiſſet.
Plur.utinam facti eſſèmus uel fuiſſemus, facti eſſetis uel fuiſſetis,facti eſſent uel fuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Fiam,fias,fiat.
Plur.cum fiamus,fiatis,fiant.
Præt.imperfect.ſing.cum Fierem,fieres,fieret.
Plur.cum fieremus,fieretis,fierent.
Præt.perfec.ſing. cum Factus ſim uel fuerim, factus ſis uel fueris, factus ſit uel fuerit.
Plural.cum facti ſimus uel fuerimus,facti ſitis uel fueritis,facti ſint uel fuerint.
Præt.plus quàm perfec.ſing. cum Factus eſſem uel fuiſſem,factus eſſes uel fuiſſes,factus eſſet uel fuiſſet.
Plur. cum facti eſſemus uel fuiſſemus, facti eſſetis uel fuiſſetis, facti eſſent uel fuiſſent.
Fut.ſing.cum Factus fuero,factus fueris,factus fuerit.
Plur.cum facti fuerimus,facti fueritis,facti fuerint.

Infinitus modus.

Præſens & præt.imperfec. Fieri.
Præt.perfec.& plus quàm perfec. Factum *eſſe uel fuiſſe.*
Fut. Faciendum *eſſe.*
Gerundi uoces, Faciendi,*faciendo,faciendum.* *Supinum,* Factu.
Participium præt.temporis, Factus. *Futuri,faciendus.*

POSSVM.

Indicatiuus modus.

Præſens ſing. Poſſum,*potes,poteſt.*
Plur.poſſumus,poteſtis,poſſunt.
Præt.imperfec.ſing. Poteram,*poteras,poterat.*
Plur.poteramus,poteratis,poterant.
Præt.perfec.ſing. Potui,*potuiſti,potuit.*
Plur.potuimus,potuiſtis,potuerunt uel potuere.
Præt.plus quàm perfec.ſing. Potueram,*potueras,potuerat.*
Plur.potueramus,potueratis,potuerant.
Fut.ſing. Potero,*poteris,poterit.*
Plur.poterimus,poteritis,poterunt.

Imperatiuus modus deeſt.

Optatiuus modus.

Præſens ſing.utinam Poßim,*poßis,poßit.*
Plur.utinam poßimus,poßitis,poßint.
Præt.imperfec.ſing.utinam Poſſem,*poſſes,poſſet.*
Plur.utinam poſſemus,poſſetis,poſſent.
Præt.perfec.ſing.utinam Potuerim,*potueris,potuerit.*
Plur.utinam potuerimus,potueritis,potuerint.
Præt.plus quàm perfec.ſing.utinã Potuiſſem,*potuiſſes,potuiſſet.*
Plur.utinam potuiſſemus,potuiſſetis,potuiſſent.

Subiunctiuus modus.

Præſens ſing.cum Poßim,*poßis,poßit.*
Plur.cum poßimus,poßitis,poßint.
Præt.imperfec.ſing.cum Poſſem,*poſſes,poſſet.*
Plur.cum poſſemus,poſſetis,poſſent.

Præt.

Præt.perf.ſing.cum Potuerim,*potueris,potuerit.*
Plur.cum potuerimus,potueritis,potuerint.
Præt.plus quàm perf. ſing.cum Potuiſſem,*potuiſſes,potuiſſet.*
Plur.cum potuiſſemus,potuiſſetis,potuiſſent.
Fut.ſing.cum Potuero,*potueris,potuerit.*
Plur.cum potuerimus,potueritis,potuerint.

Infinitus modus.

*Præſens & præt.imperf.*Poſſe.
*Præt.perf.& plus quàm perf.*Potuiſſe.
*Participium præſentis temporis,*Potens.

PARTICIPIA.

*PArticipia finita in ans uel in ens, imitantur tertiam nominis inflexionem,ut amans,amantis:legens,legentis. Cæterorum participiorum maſculina & neutra imitantur ſecundam declinationem: fœminina uerò primam ſicut adiectiua finita in us,a,um, declinari ſolent: ut amaturus, amatura,amaturum.*Genitiuus, *amaturi, amaturæ,amaturi.* Amandus,*amanda, amandum.*Genitiuus,*amandi,amandæ,amandi.*

PRAEPOSITIONES.

PRæpoſitiones ſunt hæ, Ad,*apud,ante, aduerſus uel aduerſum, cis,citra,circum,circa,circiter,contra,erga,extra,infra, intra, inter, iuxta, ob, pone, prope, propter, per,præter, poſt,penes,ſecus,ſecundum,trans,ultra,uſq;,uerſus.* A`,*ab,abs, abſq;,cum,coram,de è,ex,pro,præ,palam,ſine,tenus.* Clàm,*in, ſub,ſuper,ſubter.*

ADVERBIA.

ADuerbia,aut temporis ſunt, ut hodie, cras, heri,perendie, quotidie,cum,quando,dum,iam,nunc,modò,mox,diu,ſemper,aliquando,dudum,pridem,olim,ſæpe,raro,nunquam. Aut loci,ut ubi,hic,iſtic,illic,ibi,intus,foris. Quò, *huc,iſtuc,illuc,intrò,foras.* Vnde,*hinc,iſtinc,illinc.* Quà, *hàc,iſtàc,illàc.* Quorſum,*horſum,iſtorſum,illorſum,prorſum,retrorſum.*

Aut numeri,ut ſemel,bis,ter,quater.
Aut ordinis,ut inde,deinde,dehinc,deinceps.
Aut interrogandi, ut cur, quare, quamobrem, ubi, unde, quo, qua,quorſum,qualiter,quomodo,quando.
Aut uocandi,ut heus.
Aut reſpondendi,ut heu.
Aut affirmatiue reſpondendi,ut etiam,ſic,ita,quidni.
Aut affirmationis ſeu confirmationis,ut certè,profectò,ſane,ſcilicet,uidelicet.
Aut negandi,ut non,haud,minime,nequaquam.
Aut iurandi,ut ædepol,caſtor,hercle,mediusfidius.
Aut hortandi,ut eia,age,agedum.
Aut prohibendi,ut ne.
Aut optandi,ut utinam,ſi,oſi,o.
Aut congregandi, ut ſimul, unà,pariter, nonmodo, nonſolum.
Aut eligendi,ut potius,imò.
Aut ſeparandi,ut ſeorſum.
Aut qualitatis,ut doctè,pulchrè,fortiter.
Aut quantitatis,ut multum, parum, modicum, minimum,minime,paululum,nimium.
Aut comparandi,ut tam, quàm,magis, minus, maximè, minimé.
Aut intendendi,ut ualde,perquam,longe.
Aut contrariæ ſignificationis,nempe remittendi:ut uix, ſenſim, paulatim,ægré.
Aut rei non planè peractæ,ut penè,feré.
Aut demonſtrandi,ut en,ecce.
Aut dubitandi,ut forſan,forſitan,fortaßis,fortaſſe.
Aut euentus,ut fortè,fortuito.
Aut ſimilitudinis,ut ſic,ſicut,ſicuti,quaſi,ceu,tanq̃,ueluti,uelut.

INTERIECTIONES.

INteriectionum aliæ ſunt dolentis,ut hei,heu,ô,ah,uch. Quædam exultantis,ut euax.

Quæd

Quædam timentis,ut atat.

Quædam admirantis,ut papæ.

Quædam exclamantis,ut proh Iupiter,ô tempora,ô mores.

CONIVNCTIONES.

COniunctionum quædam ſunt copulatiuæ,ut &,que,atque, ac,quoq;,etiam,nec,neq;.

Quædam diſcretiuæ,ut ſed,quidem,autem,uerò,at,aſt.

Quædam diſiunctiuæ,ut at,ne,uel,ſiue,ſeu.

Quædam rationis redditiuæ,ut nam, nanq;, enim, etenim,quia.

Quædam ſubcontinuatiuæ, ut quoniam, poſtquam, quando, quandoquidem.

*Quædam perfectiuæ, uel abſolutiuæ, uelut ut, & quo.*Et *una quæ definitiua uocari poteſt,ut quòd.*

Quædam continuatiuæ,ut ſi,ſin,ni,niſi.

Quædam dubitatiuæ,ut ne,an,utrum,necne.

Quædam illatiuæ,ut ergo,ideò,igitur,quare,quamobrem.

*Quædam aduerſatiuæ,ut etſi,quanquam,quamuis,licet.*Et *redditiuæ earundem,ut tamen,attamen.*

Quædam electiuæ,ut quàm.

Quædam elatoticæ ſeu diminutiuæ,ut ſaltem.

RVDIMENTA

DEFINITIONVM.

NOMEN.

NOMEN *eſt pars orationis quæ caſibus inflexa, ſignificat aliquid ſine ulla temporis aßignificãtia.* Nomen proprium *eſt quod ſignificat rem nõ communem,ſed propriam uni indiuiduo:ut* Maro,Ro*ma,Tyberis.*

Nomen appellatiuum *eſt quod rem multis communem ſignificat:*

ficat:ut homo,animal,albedo.

Interim appellatiuorũ uim obtinẽt infiniti uerborũ modi:ut Studere,in hac oratione,Studere eſt honeſtũ.Interim uerò ſenſus integer,uelut Vt diſcas,in hac oratione,Expedit ut diſcas.

Adiectiuum nomen eſt quod ſignificat rem communem multis, & proprij uel appellatiui ſignificationem determinat:& eſt ferè trium generum, aut ſub tribus diuerſis terminationibus, ut albus,alba,album:aut ſub una,ut uelox: nec per ſe in oratiõe cõſiſtere poteſt,ſed ſemper cũ proprio,aut appellatiuo, aut expreſſo,aut intellecto ponitur,niſi ſit neutrius generis.

Interrogatiuum nomen eſt per quod de re aliqua quærimus. Eſt autem duplex, Nam per ipſum aut de proprio uel apellatiuo nomine interrogamus, & ſubſtantiæ interrogatiuũ uocatur: ut quis,uter.Aut de adiectiuo, & tum uocatur accidentis:ut qualis,de quelle ſorte.quãtus,de quelle grandeur.cuius,cuia, cuium,à qui eſt il.cuias, de quel païs. quotus, le quantieſme. Similiter quot,combien. Prædicta uerò nomina interdũ nihil quærunt,ſed aut ſubiunguntur huiuſmodi uerbis,ſcio,intelligo, uideo : ut Scio qualis ſcis. & tum infinita uocantur. Aut nos ad aliud notius remittunt, & tum fiunt relatiua:ut Hermolaus erat doctus,qualis etiam Politianus erat.

Nomen redditiuum eſt quod interrogatiuis reſpondet, quando relatiui uim induunt : uelut hæc,talis,tantus,tot. Exemplum, Talis erat Politianus, qualis Hermolaus. Hæc autem interdum demonſtratiuè accipiuntur, ueluti cum hominẽ demonſtrantes dicimus,Talis erat Theodorus.

Nomen partitiuum eſt quod aut multos ſingillatim ſignificat,ut uterq;,unuſquiſq;:aut unum ex multis,ut alter,alius.

Adiectiuum nomen ſi comparationem recipere poteſt,poſitiuum aut abſolutum uocatur.

Comparatiuũ nomen eſt quod ſignificat exceſſum alicuius qualitatis reſpectu unius aut plurium:& reſoluitur per hoc aduerbium

bium magis: ut prudentior illo, uel illis, Il eſt plus ſage que ceſtuy la, ou que ceulx la: pro magis prudens.

Superlatiuũ nomẽ eſt quod ſignificat exceſſum alicuius qualitatis reſpectu pluriũ, & reſoluitur per aduerbiũ maximè: ut doctiſsimus omnium, Le plus ſcauãt de tous: pro maxime doctus.

Nomen poſſeſsiuum eſt quod ſignificat rem ut poßidentis, aut eius ad quem pertinet: ut paternus, hortenſis, herilis.

Nomen materiale eſt, quod ſignificat rem tanquam ex materia è qua fit: ut lapideus, teſtaceus, triticeus. Quæ uerò rem ſignificant, ut ex urbe, aut oppido, uocantur patria: ut Eboracenſis, Romanus. Quæ rem ſignificãt ut ex gente, aut natione, appellantur gentilia: ut Græcus, Italus, Hiſpanus, Anglus.

Nomen numerale eſt quod numerum ſignificat: ut Vnus, duo, tres: & eius generis nonnulla, cardinalia uocantur. Aut ut primus, ſecundus, tertius, quæ ordinalia uocantur. Aut ut ſinguli, bini, terni, quæ diſtributiua uocantur.

Nomen collectiuum eſt quod ſub una uoce ſingulari multa ſignificat: ut populus, gens, turba.

GENERA.

Maſculinum genus eſt quod ad mares tantum pertinet in eo genere rerum quod utrunque ſexum recipit: ut uir, Theodorus, Poeta. In his autem quæ maris & fœminæ diſcrimen non recipiunt, id nomen maſculinum appellatur, quod apud probatos ſcriptores ſolis maſculinis iungi ſolet: ut lapis, niger, qui.

Fœmininum genus eſt, quod ad fœminas tantum pertinet in eo rerum genere quod utrunque ſexum recipit: ut Cornelia, mulier, textrix. In his uerò rebus quæ ſexus diſcrimen non recipiunt, fœmininũ eſt quod cum uocibus fœminini generis iungitur: ut petra, nigra, quæ.

Neutrum genus eſt, quod nec mari proprium eſt, nec fœminæ, quodque in communi loquendi uſu cum dictionibus iungitur, quæ nec maſculinæ, nec fœmininæ ſunt: ut ſaxum, iumentum.

tum. Ea uerò nomina quæ pariter marem & fœminam ſignificant, & maſculini & fœminini ſunt generis, & communia duûm generum appellantur, ut bos, ſus. Exceptis paucis quæ uocantur epicœna: ut paſſer, aquila, muſtela, miluus: quæ ſub uno genere ſignificant utrunq; ſexum. Quemadmodum è contrario quædam uocantur dubij generis, quòd unam rem ſignificent nunc in maſculino, nunc in fœminino genere, ſolo autorum arbitrio: ut margo, dies, finis, ſilex. Quæcunque uerò nomina uocibus cuiuſque generis poſſunt conuenire, ea communia trium appellantur: ut uelox.

Caſus.

Nominatiuus caſus eſt qui ſignificat rem abſolute, uelut eſt, citra ullam circunſtantiam aut reſpectum ad aliud: & is caſus, rectus uocatur, cæteri uerò obliqui.

Aliter.

Nominatiuus eſt qui aut præcedit uerbum certæ perſonæ & numeri, & reſpondet huic quæſtioni quis aut quid præpoſitæ uerbo. Aut ſi non præcedit uerbum, ab huiuſcemodi nominatiuo dependet.

Genitiuus eſt qui ſignificat rē ut poßidentis: atq; ideò poteſt frequēter in poſſeßiua uerti. Eius uerò articulus ſiue nota, præcipuè poſt appellatiua & propria noīa, eſt hæc uox, du, aut des.

Datiuus eſt qui ſignificat rem, ut cui acceßio, damnum, gratificatio, mißio, ſimilitudinis uel æqualitatis collatio fit. Eius autem nota poſt adiectiua aut appellatiua eſt hæc uox, a uel au, uel aux: ut Ie ſuis utile, inutile, ſemblable, ou egual à toy: Sum utilis, inutilis, ſimilis, uel æqualis tibi.

Accuſatiuus eſt qui ferè uerborum actiuorū tranſitum & actionem excipit, & qui quaſdam præpoſitiones ſequitur, quæ conſtruuntur cum accuſatiuo.

Vocatiuus ſignificat rem ut uocatam uel compellatā: ut Tityre. & frequenter iungi ſolet aduerbijs uocandi; ut Heus Angele,

le, ô Hermolae. & ſemper abſolutè ſine ullo uerbo conſiſtit.

Ablatiuus eſt qui ſignificat tempus, pretium, uel inſtrumentum. & Gallicè has habet notas, a, au, du, de, pour, auecque, par.

Numeri.

Singularis numerus unam rem ſignificat, ut homo, ung homme.

Pluralis plura ſignificat, ut homines, les hommes. Nomina uerò quæ collectiua uocantur, qualia ſunt gens, populus, in ſingulari numero obtinent uim numeri pluralis. Similiter duo aut plura appellatiua, uel propria, uel primitiua pronomina coniuncta per coniunctionem copulatiuam, ut Petrus & Paulus, grammaticus & rhetor, ego & tu.

PRONOMEN.

Pronomen eſt pars orationis quæ inflexa caſibus, ſignificat rem ſine certi temporis differentia, & ſemper definitam ſignificat perſonam.

Aliter.

Quæ rem ſignificat tanquam demonſtratam, relatam, aut poſſeſſam, cum aliqua certæ perſonæ differentia: atq; ideò quædã uocantur demonſtratiua, quædam relatiua, quædam poſſeßiua.

Pronomen demonſtratiuum eſt quod rem demonſtrat, ut ego, tu, hic, ille.

Relatiuum eſt quod aliquid ex præcedenti oratione repetit, ut Vergilius legitur, & hic eſt præcipuè audiendus.

Poſſeßiuum eſt quod ſignificat rem tanquam poſſeſſam, interdũ ab uno, ut meus, tuus: interdum à pluribus, ut noſter, ueſter.

Pronomen patrium eſt quod ſignificat patriam cum differentia certæ perſonæ, ut noſtras, ueſtras.

Perſonæ.

Prima perſona pronominis eſt quæ ſignificat rem ut loquentẽ, ut ego. Voces aũt primæ perſonæ ſunt Gallicè, ie, moy, me, nous.

Secunda perſona ſignificat rem, ut compellatam, ſiue ad quam fit ſermo, ut tu. atque ideò omnis uocatiuus caſus eſt ſecundæ

perſonæ

perſonæ,ut Petre. Voces autem ſecundæ perſonæ Gallicæ ſunt hæ,tu,toy,te,& uous.

Tertia perſona eſt quæ ſignificat rem, ut de qua fit ſermo. Sub hac perſona continentur omnia nomina,participia, & pronomina,præter duo primitiua,ego & tu, & uocatiuos caſus, ut antea dictum eſt.

GENERA.

Maſculina pronomina ſunt quæ demonſtrant aut referunt mares, aut quæ ſolent in publico Latini ſermonis uſu dictionibus maſculinis iungi.

Fœmininum eſt quod fœminas refert, aut demonſtrat, aut quod in ſermone Latino cum fœmininis dictionibus ſolet iungi.

Neutrum genus refert,aut demonſtrat rem neutram, hoc eſt,neque maſculinam,neque fœmininam,nec ſolet iungi cum dictionibus maſculinis aut fœmininis.

VERBVM.

Verbum eſt pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa,aut eſſe,aut agere,aut pati ſignificat, cum certi temporis differentia:ut Sum,eram:amo,amabam:amor,amabar.

Vnum eſt uerbum ſubſtantiæ, quod eſt ſum, es, fui.Aliorum uerborum ea quæ per ſe ſenſum abſoluunt, nec dictionem poſt ſe expetunt,quæ tranſitum ipſorũ excipiat, uocantur abſoluta,ut ſto,iaceo,ambulo.Reliqua omnia tranſitiua uocãtur,quorum quædam ſunt actiua,quædam paßiua,quædã communia, quædam neutra,quædam deponentia.

Actiuum eſt quod deſinit in o, & poteſt ferè uerti in paßiuum ſenſu non mutato:ut amo te,tu amaris à me.

Paßiuum eſt quod finitum in or, poteſt mutari in actiuum, ſenſu non mutato:ut tu amaris à me,ego amo te.

Verbum commune eſt quod deſinit in or, & actiuorum & paßiuorum ſignificationem complectitur:ut largior,experior.

Verbum neutrum eſt quod finitum o,nec poteſt Latinè uerti inſtar

ſtar

ſtar actiui:ut eo, palleo.

Verbum deponens eſt quod or finitum, habet ſignificationem aut actiui, ut ſequor: aut neutri, ut glorior.

MODI.

Modi ſunt ſex, Indicatiuus, Imperatiuus, Optatiuus, Potentialis, Subiunctiuus, & Infinitus.

Indicatiuus modus eſt qui rem ut narratam ſignificat, ut amo, Iayme. Interdũ ut interrogatã, ut amo ego? Dis tu que iayme?

Imperatiuus modus rem ſignificat ut imperatam, aut iuſſam, ut ama, ayme.

Optatiuus modus rem ſignificat ut optatam, & nonnunquam cum aduerbio optandi, interdum ſine eo: ut utinam amer, Dieu ueille que ie ſoye aymé.

Potentialis modus eſt qui ſignificat potẽtiam aut debitum. notæ eius Gallicæ ſunt hæ, Ie puys, ou ie doibs, pro præſenti & præterito perfecto. Ieuſſe, ou ie pourrois, ou deurois, pro præterito imperfecto, Ieuſſe peu, ou ieuſſe deu, pro plus quàm perfecto, Iauray, ou deuray auoir, pro futuro.

Habet autem in omni uerbo quinq; tempora ſubiunctiui temporibus (quod ad uocem attinet) ſimilia: ut Amem, ie puis aymer. Amarem, ieuſſe ayme, ou ie deuois aymer. Amauerim, iaurois uoluntiers aymé. Amauiſſem, ieuſſe ayme. Amauero, iauray ayme. Hic autem modus poteſt etiam interrogatiue aut dubitatiue ſumi: ut Amémne ego inimicum?

Subiunctiuus modus indicatiuo quidem ſignificatione ſimilis eſt, ſed nunquam eo utimur, niſi poſt aliud uerbum aut expreſſum aut ſubauditum: ut Rogo ut facias.

Infinitus modus ſignificat eſſe, agere, aut pati, ſine numero aut perſona.

TEMPORA.

Præſens tempus ſignificat actionem quæ nunc agitur, ut Iayme, Amo.

Præteritum imperfectum actionem præteritam, non tamen abſolutam ſignificat:ut, Iaymoye. Amabam.

Præteritum perfectum, actionẽ præteritam & abſolutam ſignificat:eius nota Gallicè *eſt,iay:ut,*Iay aymé, Amaui.

Præteritum plus quàm perfectum ſignificat rem perfectam, ſed reſpectu præteriti:& eius nota Gallice *eſt,iauoye:ut,* Iauoye aymé, Amaueram.

Futurum tempus ſignificat rem in futurum gerendam. eius autem notæ Gallicæ *ſunt hæ,ie ueux,ie doibs : ut,* Ie ueulx aymer, Amabo.

PARTICIPIVM.

P*Articipium eſt pars orationis caſibus inflexa, quæ ſignificat actionem cum differentia temporis:in uoce quidem actiua præſentis temporis aut futuri,ut amans,amaturus:*In *paßiua uerò,præteriti aut futuri,ut amatus,amandus.*

PRAEPOSITIO.

P*Ræpoſitio eſt pars orationis indeclinabilis,ſignificans circunſtantiam aut habitudinem rei in loco, ordine, aut cauſa: ut in,poſt,propter.*

ADVERBIVM.

A*-Duerbium eſt pars indeclinabilis quæ determinat ſignificationem uerbi, uelut adiectiua propriorum,& appellatiuorum:ut bene facis,male facis:clare legis,male legis.*

INTERIECTIO.

I*Nteriectio eſt pars orationis indeclinabilis, quæ ſub rudi, imperfecta, & incondita uoce aliquam animi affectionem ſignificat, utpote, dolorem, metum, indignationem, uel admirationem.*

CONIVNCTIO.

C*Oniunctio eſt pars orationis indeclinabilis, quæ connectit & ordinat clauſulas.*

DE

DE CONSTRVCTIONE.

PARASCEVE GENERALIS AD CONSTRVCTIONEM.

VT VERBA *rectè in oratione connectas & coagmentes, primum omnium ſciendum eſt, quòd uerbum certæ perſonæ et numeri, ſemper habeat ſecum nominatiuū aut poſitum aut ſubauditum:ut* Ego audio. *Item quod omne adiectiuum ſuam uim ſeruans, habeat ſecum iunctum aut proprium aut appellatiuum, aut aliquid quod eorum uim obtineat:ut* Magnus Alexander, *gratus diſcipulus, uelle tuum.*

Item quòd relatiuum, qui ſemper habeat ſecum aut expreſſum, aut ſubauditum aliquod uerbum è præcedenti clauſula, quod uocatur antecedens:ut Maro legitur, qui imitatus eſt Homerum. *Ibi cum relatiuo, qui ſubauditur* Maro.

Item quoties duo uerba continuamus in una clauſula, nullo interueniente nominatiuo, aut expreſſo, aut ſubaudito, poſterius erit infiniti modi:ut Cupio diſcere.

Item præpoſitio ſuam uim ſeruans, non poteſt conſiſtere ſine dictione per caſus indeclinabili, in eo caſu poſita quem ea præpoſitio exigit:ut Ad templum, ab urbe. ſ. p. declinabili

De conſtructione intranſitiua.

Prima intranſitiua.

Præceptor docet, Quare uerbum, docet, eſt ſingularis numeri et tertiæ perſonæ? Quia uerbum certi numeri & perſonæ, ſemper debet conuenire cum nominatiuo caſu in duobus accidentibus, numero & perſona:ut Ego ſcribo, tu legis.

Quanam ratione deprehendes quis ſit proprius alicuius uerbi nominatiuus? Per hanc quæſtionē quis uel quid uerbo præpo=

ſitum. Ea enim dictio quæ huic quæſtioni reſpondebit, erit uerbi nominatiuus. ut in hac oratione, Ego lego, nominatiuus eſt, ego, quia reſpondet huic quæſtioni, quis uel quid legit?

Secunda conſtructio intranſitiua.

Gratus diſcipulus laudat præceptorē, Gratus, *quare eſt nominatiui caſus, maſculini generis, & ſingularis numeri? Quia neceſſe eſt adiectiuū conſentire cum proprio aut appellatiuo in tribus, nempe caſu, genere, & numero: ut* Vir bonus, *mulier proba. Præterea omnia nomina interrogatiua, relatiua accidētis, cum ſuis redditiuis, itē partitiua, cōparatiua, ſuperlatiua, numeralia, & pronomina tum demōſtratiua, tum poſſeſſiua: item participia, quæ eandē obtinēt cū ſuis proprijs & appellatiuis conſtructionē, quā habēt adiectiua: ut Quanta turba, Tanta moles, Neutra acies, Melior fortuna, Maximus latro, Tres fratres, Hic uir, Illa anus, Noſter herus, Homo armatus.*

Qua ratione deprehendes proprium aut appellatiuum quod ad adiectiuū ſpectat? Per hanc quæſtionē quis aut quid adiectiuo ſubiectum: ut in hac oratione Velox equus, uelox. quid? equus.

Tertia intranſitiua.

Vir ſapit qui pauca loquitur, Quare eſt hæc uox, qui, nominatiuus, maſculini generis, & ſingularis numeri? Quia relatiuum qui, & breuiter omnia nomina, et pronomina relatiua, cohærent cum ſuo proprio aut appellatiuo, aut pro nomine primitiuo, quod ex ſuperiore clauſula repetunt, in tribus, caſu, genere, & numero: ut Vir ſapit qui pauca loquitur, Ego ſcribo & idem doceo, Eſt homo ſtudioſus, qualis es tu: in quibus exēplis, cum Qui, ſubauditur uir: cū Idem, ego: cū Qualis, homo.

Quæ eſt uox quæ ex clauſula præcedenti repetitur ibi cum relatiuo, qui? hoc appellatiuum, uir.

Cur ſubaudis hoc appellatiuum, uir, poſt relatiuum in nominatiuo caſu? Quia ita præcipit regula. Dic regulam.

Si nullus interueniat nominatiuus inter relatiuū & uerbū, tum ea

ea uox quæ cum relatiuo repetitur, erit nominatiuus uerbi.

Quòd ſiquis interueniat nominatiuus inter relatiuũ & uerbum, tum ea dictio quæ repetitur à relatiuo, talis erit caſus, qualem uerbum poſt ſe expetit: ut Audio fabulam quam Terentius dedit. Aut talis caſus qualem dictio aliqua, quæ uerbũ ſequitur, expetit poſt ſe. Quæ quidem dictio, interim nomen eſt appellatiuum: ut, Cuius numen adoro.

Interim adiectiuum, idq; uarijs modis: ut,

Cuius inopiam fouiſti, Quorum optimum ipſe habeo,
Cui ſimilem non uidi, Quo dignum iudicaui,
Quo maiorem non uidi.

Interim infinitus modus, participiũ, gerundi uox, aut ſupinũ: ut,

Quem cupio uidere, Cui uelim te obſequentem,
Quem uidendo obſtupuit, Quem ſalutatum uenit.

Interim præpoſitio, uel aduerbium: ut,

A quo uideor amari, Quo melius nemo ſcribit.

Aliter,

Relatiuum conuenit cum ſuo antecedente in tribus, genere, numero, & perſona. Quòd autem ad caſum attinet, ſi nullus nominatiuus interueniat inter relatiuũ & uerbũ, tum relatiuum erit uerbi nominatiuus. Sin autem aliquis nominatiuus interueniat inter relatiuũ & uerbũ, tum relatiuũ talis erit caſus qualem uerbum poſt ſe exigit. Aut talis caſus qualẽ dictio ſequẽs uerbũ exigit poſt ſe, ut in ſuperioribus exẽplis eſt demõſtratũ.

Qua ratione deprehendemus dictionem clauſulæ præcedentis quæ cum relatiuo repeti debet? Per hanc quæſtionem quis uel quid uerbo ſubiectam: ut in hac oratione, Vergilius laudauit Aeneã, qui erat Troianus. Dictio quæ repetitur cũ relatiuo, eſt, Aeneas, quia reſpondet ad hanc quæſtionem quis uel quid, ſubiectam relatiuo, hoc pacto, Quis erat Troianus? Aeneas.

Appoſitiua conſtructio.

Plato eſt philoſophus, Cur eſt hæc dictio, philoſophus, nomi-

paſsiui caſus? Quia dictio per caſus inclinabilis ſubiuncta uerbo ſum es fui, uerbis paſsiuis, aut neutris abſolutis, ut iudicor, incedo, modò nulla interueniat præpoſitio, cõuenit in caſu cum ea dictione quæ uerbũ præcedit, ut Vergilius erat poëta. Vergilius uocabatur Maro. Incedo rectus.

Sin autẽ dictio ſequens uerbũ, ſit adiectiuum aut dictio quæ inſtar adiectiui cõſtruitur, neceſſe eſt cõueniat cũ dictione præcedẽte uerbum in caſu, genere, & numero: ut Le maiſtre eſt malade, Præceptor eſt æger. Et hæc uocatur appoſitiua conſtructio.

Paraſceue generalis ad conſtructionem tranſitiuam.

AVDIO Terentium quẽ tu edidiciſti. Cur accuſatiuus, quem, præcedit ſuum uerbum? Quia ita iubet regula. Quænã eſt ea? In uniuerſum omne nomen, uerbum, participium, aduerbium, aut interiectio, ſolent obliquo caſui, quem regunt, præponi: ut Domus Pompeij, Clementia Cæſaris, Video herum, Prope fontẽ. Niſi fortè obliquus huiuſcemodi ſit nomen interrogatiuum, aut relatiuum qui quæ quod: quæ in hoc genere conſtructionis ſemper ſolent præcedere dictiones à quibus reguntur: ut Quem quæris? Vtri faues? Quos tu perdideras?

Nomina cum genitiuo conſtructa.

CODEX Vergilij, Vergilij, quare eſt genitiui caſus poſt dictionem codex? Quia omne nomen appellatiuum poteſt conſtrui cum genitiuo dictionis ſequentis, quæ quidẽ habeat ante ſe genitiui notam: ut La pointe dung couteau, Mucro cultelli.

in gallica lingua? .i.

Amator uirtutis, Virtutis, quare eſt genitiui caſus? Quia omnia nomina uerbalia, quæ quidem appellatiuorum ſignificationem habẽt, modo ab actiuis uerbis deriuentur, poſſunt conſtrui cum genitiuo dictionis ſequentis, quæ notam genitiui habet ante ſe: ut Amateur de gens ſcauans, Amator doctorum: Tegmen capitis, Lectio præceptoris.

ut ſupra

Diues pecoris, Cur, pecoris, eſt genitiui caſus? Quia nomina adiectiua,

iectiua, quæ copiam ſeu abundantiam ſignificant, ut diues, opulentus, conſtruuntur cum genitiuo dictionis ſequentis, quæ habet ante ſe notam genitiui : ut Ie ſuis riche de beſtial, Sum diues pecorum. Capax amphoræ, Bien tenant une amphore: qui eſt le nom dune certaine meſure. Plenus rimarum. ſed plenus frequenter cum ablatiuo conſtruitur, ut Plena gypſo. ·3·

Expers fraudis, Quare, fraudis, eſt genitiui caſus? Quia nomina ſignificantia inopiã aut penuriã, poſſunt conſtrui cũ genitiuo dictionis ſequentis quæ rem quæ deeſt ſignificat, & notã genitiui ante ſe habet : ut Poure de toutes choſes, Pauper, egenus, inops, indigus, expers omniũ : Inops auxilij, Expers fraudis. ·4·

Cupidus laudis, Cur, laudis, eſt genitiui caſus? Quia nomina quæ ſignificãt inopiã cum deſiderio, poſſunt cõſtrui cum genitiuo caſu dictionis ſequentis cui nota genitiui præponitur: ut Couuoiteux dargent, Auarus pecuniæ. Couuoiteux de ſciencie, Cupidus, auidus literarũ. Horũ uerò quædã cõſtrui poſſunt cum uoce gerundi, in di finita: ut Cupidus uiuendi, Auidus bibendi. ·5·

Neſcius fraudis, Cur, fraudis, eſt genitiui caſus? Quia nomina ſignificantia ſciẽtiam, aut inſcitiam, conſtruuntur cum genitiuo dictionis ſequentis quæ habet ante ſe notam genitiui : ut Peritus, gnarus, ignarus rerum. Anceps, dubius ſententiæ. Neſcius fraudis, Certus, incertus conſilij. Prudens, imprudens, conſcius fati. & cum his Compos, Securus, Potens, Reus. ·6·

Alter geminorum, Cur, geminorum, eſt genitiui caſus? Quia nomina partitiua conſtruuntur cum genitiuo plurali dictionis ſequentis quæ ante ſe genitiui notam habet : ut Alter, uterque noſtrûm. Quiſq;, unuſquiſq; maiorum. Nemo, unus, uel ſolus hominum. Adde hæc tria interrogatiua, quis, uter, & quot. ·7·

Primus ſedentium, Cur, ſedentium, eſt genitiui caſus? Quia omnia nomina numeri, quæ ordinalia uocantur, conſtruuntur cum genitiuo plurali omnium dictionum habentium ante ſe notam genitiui: ut Primus, ſecundus, tertius fratrum. ·8·

Saniſsima corporum, Quare, corporum, eſt genitiui caſus? Quia nomina ſuperlatiui gradus conſtruuntur cum genitiuo plurali dictionum ſequentium, quæ ante ſe habent genitiui notam:
·9· *ut Saniſsima corporum, minimus fratrum. Hic autem genitiuus ſæpe reſoluitur in ablatiuum cum præpoſitione è uel ex: ut, Minimus è fratribus.*

Nomina cum datiuo conſtructa.

GRATVS *præceptori, Cur, præceptori, eſt datiui caſus? Quia omnia nomina ſignificantia gratificationem, commodum uel incommodum, conſtruuntur cum datiuo dictionis ſequentis*
·10· *quæ notam datiui ante ſe habet: ut, Labeur eſt utile au corps, Labor eſt utilis corpori. Huiuſcemodi adiectiua ſunt, Vtilis, inutilis, damnoſus, periculoſus, commodus, incommodus, iucundus, & ſupplex, cum ſimilibus.*

Similis regi, Quare, regi, eſt datiui caſus? Quia nomina ſignificantia ſimilitudinem aut æqualitatem, aut quæ his ſunt cõtrariæ ſignificationis, aut quæ relationẽ ad aliud ſignificant, uelut compoſita cum præpoſitione con, conſtruuntur cum datiuo
·11· *ſequenti, cui nota datiui præponitur: ut Similis, diſsimilis, par, impar, æqualis, inæqualis, contubernalis, commilito, cõſeruus, cognatus mihi. Similiter etiam Socius, & Comes.*

Nomina cum accuſatiuo conſtructa.

Latus palmum, Quare, palmum, eſt accuſatiui caſus? Quia adiectiua menſuram ſignificantia, conſtruuntur cum accuſatiuo nominis ſignificantis definitam menſuram: ut Latus, longus, craſſus pedem unum: Altus, profundus palmum.

Aptus ad regendum, Cur potius dicis, ad regendum, quàm, regere, poſt adiectiuum aptus? Quia poſt huiuſcemodi adiectiua, Aptus, idoneus, commodus, ſegnis, inuitus, diligens, uehemens, utimur gerundi uoce in dum finita, cũ præpoſitione ad: infinito non item, etiam ſi eadem ſit utriuſq; ſignificatio: ut Aptus ad dicendum.

Nomina

Nomina cum ablatiuo conſtructa.

Dignus laude, Cur, laude, eſt ablatiui caſus? Quia hæc adiectiua Dignus, indignus, uacuus, uiduus, orbus, præditus, contentus, conſtruuntur cum ablatiuo caſu: ut Vacuus cerebro, Viduus pharetra.

Difficilis auditu, Quare, auditu, eſt poſterius ſupinū? Quia multa adiectiua, cum ſignificatio infiniti modi in ſermone uernaculo eis ſubijcitur, cum poſteriore ſupino conſtruuntur: ut Facilis, difficilis auditu. Suaue, uel acerbum dictu. Horridum uiſu. Incredibile, dignum, indignum memoratu.

Frigidior glacie, Cur, glacie, eſt ablatiui caſus? Quia omnia cōparatiua conſtruuntur cum ablatiuo dictionis ſequentis, quæ habet ante ſe hanc notam Gallicam Plus que: ut Plus froid que glace, Frigidior glacie. Hic uerò ablatiuus poteſt reſolui in coniunctionem electiuam quàm, & nominatiuum eiuſdem numeri: ut Doctior Platone, Doctior quàm Plato.

Conſtructio uerborum actiuorum.

AMO eſt uerbum actiuum. Cur ita? Quia in prima ſua perſona ſingulari finitur in o, & præter nominatiuū ſuum poteſt admittere hanc quæſtionē, quā rem? hoc pacto, Quam rem amo, doceo, aro, ædifico ego? Omnia uerò huiuſcemodi uerba (exceptis paucis, quæ cū ſint actiua, inter neutra tamē numerātur) poſſunt recipere paßiuam uocem, nempe quādo huiuſcemodi quæſtio mutatur in nominatiuū caſum, ſignificatio actiui in paßiuam, dictio ſignificās rem agentem in ablatiuum caſum, hoc pacto, Quæ res amatur, docetur, aratur, ædificatur à me? Excipiuntur autē ut quæ paßiuam uocem non admittant, uolo, nolo, malo, doleo, poſſum, odi, memini. Et quædā uerba tertiæ perſonæ, quæ defectiua uocātur, ut decet, cum paucis alijs quibus etiā ſi actiua ſunt, tamen eis conſuetudo ſermonis Latini paßiuam uocem non dedit. ut facio, cum cōpoſitis quæ a ſeruant, uelut flocciſacio, paruifacio: quorū paßiua ſupplemus

per uerbum fio, & eius compoſita: ut Stupefio, paruifio.

Amo ſtudioſos, *Cur, ſtudioſos, eſt accuſatiui caſus? Quia omne uerbum actiuum ſolet conſtrui cum accuſatiuo caſu: ut* Doceo *literas, aro terram, ædifico ædem.*

Cupio equitare, *Cur, equitare, eſt infiniti modi poſt uerbũ cupio? Quia multa uerba actiua loco accuſatiui caſus poſſunt conſtrui cũ infinito modo, uelut* Cupio, uolo, nolo, malo, ꝓpono, paro, affirmo, nego, incipio, cenſeo, ſentio, iudico, indico, dico, puto, exiſtimo, ſcio, timeo, audeo, ſuadeo, iubeo, impero, opto, diſco, debeo, *cũ alijs præterea nõnullis quæ ſimulẽ habẽt ſignificationẽ alicui horũ uerborũ, & quædã ex eorum paſsiuis: ut* Volo diſcere, Nolo te ire, Puto te audiſſe, Cogor adeſſe.

Conſtructio uerborum paſsiuorum.

AMOR *quale uerbum? Paſsiuum. Quare? Quia in prima perſona ſingulari finitur in or, & ſemper* Gallicè *habet unam harum notarum, ſuis, es, eſt, eſtois, ſeray.*

Sunt autem paſsiuorum tria genera: Vnum quod omnes perſonas habet & numeros: ut Amor, doceor, dicor. *Alterum quod ferè tertiam perſonam habet in utroq; numero: ut* Bibitur, bibuntur*:* Aratur, arantur. *Tertium quod tertiam perſonam recipit in ſingulari numero tantum, quod uulgo imperſonale uocatur: ut* Curritur, ſtatur.

Lædor ab hoſte, *Cur ablatiuus cum propoſitione ſubiungitur uerbo lædor? Quia uerba paſsiua primi aut ſecundi generis habent ante ſe nominatiuũ dictionis ſignificantis rẽ patientem: poſtea uerò ablatiuum dictionis ſignificantis rem agentem cum una harum præpoſitionum, A, ab, uel abs. Res agens intelligitur quæ in ſermone uernaculo ſequitur notam genitiui caſus: ut* Ie ſuis enſeignè du maiſtre, Ego doceor à præceptore. Ager ſcritur à Camillo, Pharmacũ bibitur ab Alexandro. *Et ferè ablatiuus qui ſequitur uerba paſsiua, poteſt uerti in datiuum caſum: ut* Amor à te, uel tibi.

Conſtrue

Conſtructio uerborum communium.

CRIMINOR *quale uerbum? Commune. Cur ita? Quia finitur in or, & habet ſignificationem & actiui & paßiui.*

Criminor te uel à te, Cur ponimus accuſatiuum uel ablatiuum cum præpoſitione poſt uerbum criminor? Quia uerbum commune, cum eo uelut actiuo utimur, conſtruitur inſtar actiui: cum uerò ut paßiuo, utimur inſtar paßiui.

Communia uerba ferè uulgo numerantur, Largior, experior, ueneror, moror, oſculor, hortor, criminor, amplector, interpretor, hoſpitor.

Conſtructio uerborum neutrorum.

SVM *quale uerbum?* Neutrum. *Quare? Quia in prima perſona ſingulari deſinit in um, & non poteſt uerti in paßiuam ſignificationem, nec regere poteſt poſt ſe accuſatiuum caſum.*

Diſtat abhinc mille paſſus, Quale uerbum eſt diſtat? Neutrum. *Quare? Quia in prima perſona ſingulari deſinit in o, nec admittit ante ſe hanc quæſtionem quam rem: nec recipit paßiuam interpretationem, uelut actiua uerba ſolent: nec poteſt regere accuſatiuũ, niſi menſuræ ſolum: ut Diſtat mille paſſus.*

Surgo quale uerbum? Neutrum *abſolutum. Quare? Quia cum ſuo nominatiuo ſenſum perfectum abſoluit: atque ideo cum nullo alio caſu naturaliter ſolet conſtrui.*

Huius generis ſunt uerba quæ Latinè deſinunt in ſco, & quæ plerunque affectionem ſignificant aut corporis habitudinem: ut Sto, iaceo, ſedeo, ſurgo, uigilo, dormio, nauſeo, rubeo, turgeo, horreo. Multa præterea quæ motum corporis ſignificant: ut Curro, eo, uado, ambulo, uenio. Excipiuntur ex uerbis in ſco finitis, Diſco, conquiniſco, & aſſueſco pro aſſueſio.

Eo in ſyluam, Cur accuſatiuus cum propoſitione ſequitur uerbum eo? Quia neutra abſoluta, quæ motum ſignificant, conſtruuntur cum accuſatiuo caſu appellatiuorum, qui reſpõdet ad hanc quæſtionem quò, cum præpoſitione ad, uel in: uelut

Ego eo. Quò? In ſyluã. Aut cum ablatiuo cum præpoſitione A` uel ab, qui reſponderi poteſt ad hanc quæſtionem Vnde.

Eo dormitũ, Quare ſupinum in tum ſequitur uerbum eo? Quia neutra abſoluta ſignificantia motum, conſtruuntur cum ſupino in tum dictionis, quæ reſpõdet ad hanc quæſtionem Quoy faire? ut Ie m'en uois. quoy faire? dormir. Dormitum.

Placeo quale uerbum? Neutrum tranſitiuum. *Cur ita? Quia cum ſuo nominatiuo non efficit ſenſum perfectum, ſine alia dictione per caſus inclinabili.*

Placeo præceptori, Cur præceptori, eſt datiui caſus? Quia omnia hæc uerba ſubiecta regunt poſt ſe datiuum, Pareo, obedio, ſeruio, inſeruio, obtempero, ſatisfacio, acquieſco, placeo, diſplicco, ſubuenio, ſuccurro, reſiſto, obſiſto, obſto, repugno, faueo, ſtudeo, aſpiro, noceo, officio, inuideo, inſulto, aſto, hæreo, adhæreo, incumbo, impẽdet, tempero pro moderor, propinquo, fido, cõfido, inuigilo, inſto, ſuccenſeo, præſideo, præſto, præualeo, præniteo, diſſideo, conſulo, pro eo, quod eſt conſilium do: & compoſita ab hoc uerbo Sum, ut Adſum, deſum, inſum, obſum, præſum, proſum, ſubſum: excipe poſſum.

Abundo frugibus, Cur, frugibus, eſt ablatiui caſus? Quia hæc neutra tranſitiua conſtruuntur cum ablatiuo caſu, Affluo, abundo, exubero, gaudeo, careo, egeo, indigeo: ut, Affluo pecunijs, Abundo libris. Hæc autem duo. Egeo, indigeo, *etiam cum genitiuo conſtruuntur: ut* Egeo *conſilij*, Indigeo *patris.*

Deſine maledicere, Cur maledicere, eſt infiniti modi? Quia hæc neutra, Deſino, ceſſo, perſeuero, & pergo pro perſeuero, conſtruuntur ſolum cum infinito modo, uelut interdum etiam uerbum gaudeo.

Conſtructio uerborum deponentium.

Sequor quale uerbum? Deponens. *Quare? Quia deſinit in or, & habet ſignificationem actiui uel neutri.*

Sequor maiores, Cur, maiores, eſt accuſatiui caſus? Quia omnia

deponen

deponẽtia quæ habent ſignificationem actiuorum, regũt poſt ſe accuſatiuum rei patiẽtis, uelut actiua: ut, Sequor, inſequor, aggredior, adorior, furor, populor, prædor, opinor: breuiterq́; omnia quæ præter nominatiuum ante ſe admittunt quæſtionem, quam rem, de patiente quærentem: ut, Precor mortem, Loquor iuſta. Exceptis paucis deponentibus neutris, quæ inferius recenſebuntur.

Opinor rediiſſe, Cur, rediiſſe, eſt infiniti modi? Quia hæc deponentia, Conor, molior, inficior, reor, opinor, uereor, hortor, precor, gratulor, conſtruuntur cum infinito modo uerbi ſignificantis actionem: ut, Molior auferre.

Reminiſcor huius rei, uel hanc rem, Cur ſine diſcrimine genitiuum uel accuſatiuum ponis poſt uerbum reminiſcor? Quia hæc deponẽtia Recordor, reminiſcor, obliuiſcor, poſſunt conſtrui cum genitiuo uel accuſatiuo.

Lamentor quale deponens? Abſolutum. Quare? Quia nulla dictione per caſus declinabili ſequente cum ſuo nominatiuo, ſenſum perfectum reddit audientibus. Huiuſcemodi uerba ſunt Philoſophor, ruſticor, expergiſcor, morior, iocor, nugor, ſpatior, uagor, labor, peregrinor, periclitor, ratiocinor, luctor, crapulor, pergræcor, proficiſcor, ingredior, pro gradior, reuertor, congredior, altercor, tumultuor, graſſor, lamentor, orior, naſcor, renaſcor.

Proficiſcor ad urbem, Cur accuſatiuus cum præpoſitione ſequitur uerbum proficiſcor? Quia neutra abſoluta quæ ſignificãt motum, regunt poſt ſe accuſatiuos nominum appellatiuorum quæ reſpondent ad quæſtionem quò, cum præpoſitione ad uel in: ut, Ego proficiſcor. quò? ad urbem. Et ablatiuũ cum præpoſitione A` uel Ab, reſpondentem quæſtioni Vnde.

Proficiſcor uiſum, Cur ſupinum in um ſequitur uerbum proficiſcor? Quia neutra abſoluta ſignificantia motum, conſtruuntur cum ſupino in um, quod reſpondet ad quæſtionem hanc,

Quoy

Quoy faire? Vt, ie m'en uois, quoy faire? ueoir, Viſum.

Suffragor quale deponens? Tranſitiuum. Quare? Quia ſignificatione ſimilis eſt neutro tranſitiuo.

Suffragor amico, Cur, amico, eſt datiui caſus? Quia hæc deponentia trãſitiua Auxilior, adminiculor, opitulor, ſuffragor, innitor, blandior, minor, adulor, aſſentor, medeor, aduerſor, obſequor, moderor, inſidior, & dominor, cum alijs huiuſcemodi, conſtruuntur cum datiuo.

Vtor pulla ueſte, Cur, ueſte, eſt ablatiui caſus? Quia hæc deponẽtia Vtor, abutor, fruor, fungor, ueſcor, & potior, cõſtruũtur cum ablatiuo. Potior uerò etiã cum genitiuo: ut Potior rerũ. Cum genitiuo etiã conſtruitur miſereor: ut, Miſereor inopum.

Verba actiua diuerſarum rerum diuerſos caſus regentia.

Quæ præter accuſatiuum regunt genitiuum aut ablatiuum.

Accuſauit illum ingratitudinis uel ingratitudine, Cur hoc uerbũ regit poſt ſe accuſatiuũ cũ genitiuo uel ablatiuo? Quia omnia uerba actiua quæ ad accuſationẽ uel criminationem ſpectant, poſſunt præter accuſatiuũ regere genitiuum uel ablatiuum ſignificantem crimen: ut, Culpo, arguo, accuſo te furti uel furto.

Quæ accuſatiuum & datiuum regunt.

Dicauit illi librum, Cur hoc uerbum habet poſt ſe datiuũ & accuſatiuum? Quia omne uerbum actiuum præter accuſatiuum, poteſt regere datiuum eius rei quæ reſponderi poteſt ad quæſtionem Cui: ut, Do, trado, dedo, uel demonſtro hominem tibi. Eodem pacto conſtruuntur deponẽtia actiuæ ſignificationis: ut, Loquor, teſtor, teſtificor, gratificor hæc tibi.

Quæ duos accuſatiuos.

Doceo te literas, Cur uerbũ, doceo, duos habet accuſatiuos poſt ſe? Quia hæc uerba Doceo, rogo, interrogo, oro, quæro, flagito, peto, poſtulo, celo, calcio, induo, ueſtio, cingo, regunt poſt ſe binos

*ſe binos accuſatiuos, quorum alter etiã in paßiua uoce ſeruari poteſt:ut,*Doceor grammaticen, Induor *ueſtem.* Ex *prædictis autem uerbis ea quæ ad corporis ornatum ſpectant, poſſunt lo co accuſatiui id quod induimur ſignificantis,habere ablatiuũ: ut,*Induo *te ſtola aut toga.*

Quæ accuſatiuum & ablatiuum.

Spoliauit *me libris. Cur hoc uerbum regit accuſatiuum & ablatiuum?* Quia *hæc uerba* Spolio, *priuo, exonero, fraudo, leuo, uacuo, impleo, farcio, refercio, & huius generis uerba præter accuſatiuum, aſciſcunt etiam ablatiuum: ut,* Spolio *te libris,* Impleo *cyathum uino.*

Paulò *illum ſuperat,* Cur *uerbum præter ſuum ablatiuum aſciſcit huiuſcemodi ablatiuum?* Quia *in uniuerſum uerba actiua ſignificantia exceſſum aut præcellentiam poſſunt præter ſuum accuſatiuum regere ablatiuum dictionis ſignificantis menſuram exceſſus aut præcellentiæ:ut,*Præfero *hunc multo,* Paulò *illum ſuperat,*Aliquanto *eum præcedit.*

Quæ accuſatiuum cum datiuo aut ablatiuo aſciſcunt.

Abſtulit *mihi uel à me enſem,* Cur *uerbum præter accuſatiuum aſciſcit etiam datiuum, uel ablatiuum cũ præpoſitione?* Quia *omne uerbum quod ablationẽ ſignificat,uelut* Aufero, Eripio, *adimo, furor, etiam arceo & amolior, præter accuſatiuum feruntur in datiuum uel ablatiuũ cum præpoſitione: ut,*Eripuit *mihi uel à me librum.*Similiter *etiam uerba rogandi: ut,*Peto *à te,*Oro *à te,*Flagito *à te.*

Communes omnium uerborum tranſitiones in inſtrumentum.

SCRIPSI *hæc calamo,Cur,calamo,eſt ablatiui caſus?* Quia *omne uerborum genus regere poteſt ablatiuũ eius rei quæ rationem inſtrumẽti obtinet, præpoſitione* Cum, *ſemper quidem ſubaudita,ſed nunquam adhibita:ut,* Alo *te carne,* Cædo *te baculo,*

culo, Seruio tibi manibus, Sto pedibus, Video & uideor oculis

In pretium.

Emi librũ decem denarijs, Cur, denarijs, eſt ablatiui caſus? Quia omne uerborum genus poteſt tranſire in ablatiuum. dictionis quæ rationem pretij obtinet, modò nomen ſit appellatiuum: ut, Vendidi auro, Emptus ſum argẽto, Tacet magna mercede, Loquitur paruo, Dormit nullo pretio, Vigilat magno pretio.

Diuerto extra muros, Cur poſt uerbum, diuerto, ſequitur præpoſitio cum ſuo caſu? Quia cuilibet uerbo pro ratione rei ſubiectæ poteſt ſuccedere præpoſitio cum ſuo caſu: ut, Sum uel Iaceo in ſuburbio, uel extra muros, uel prope flumen. Doceo uel doceor in ludo. Seruio ad molas. Lætor, iocor cum amicis uel ſine inuidia.

In tempus.

Habitaui hic annum, Cur, annum, hic eſt accuſatiui caſus? Quia quoduis uerbum poteſt tranſire in accuſatiuum dictionis ſignificantis tempus, quæ ad hanc interrogationẽ Quandiu reſpondet, aut etiam in ablatiuum ſine præpoſitione: ut, Studui ſex menſes, uel ſex menſibus. Verùm dictio quæ uelut ad quæſtionem Quando reddita ponitur, in ablatiuo uſurpatur: ut Veni hora prima. Niſi eam præcedat præpoſitionũ harũ aliqua, Ante, poſt, circiter, intra, in ſermone uernaculo: tum enim Latinè adhibere eam neceſſe eſt: ut Veni poſt uel ante cœnã, & circiter horam ſextam. Abſoluam opus intra paucos dies, uel paucis diebus. Veni ad diem ſtatutum, uel in ipſo tempore.

Generalis conſtructio omnium modorum, uocum gerundi, & participiorum.

VTINAM *audiſſem Vergilium, Cur accuſatiuus, Vergilium, ſubijcitur optatiuo Audiſſem? Quia omnes modi & tempora uerborum, cum uocibus gerundi & ſupinis etiam regunt eum caſum poſt ſe quem regit Indicatiuus modus, ut Audiendi audiendo audiendum, uel auditum ſacrum.*

Conſtr

Conſtructio participiorum.

Ouidius dictus Naſo, Cur, Naſo, poſt participium dictus ponitur in nominatiuo caſu? Quia participia habent conſtructionem ſuorum uerborum tum intranſitiuam: ut Simon creditus eſt amicus. Tum tranſitiuam: ut, Amans uirtutem. Superaturus hoſtem. Amatus à bonis. Amandus à ciuibus.

Ablatiuus conſequentiæ.

Franciſco regnante hæc ſunt edita, Cur, Franciſco, eſt ablatiui caſus? Quia in oratione poſt nomen & participium, aut pronomen & participium, cum ſequitur uerbũ cum nominatiuo diuerſæ rei à nomine aut pronomine, tum nomen aut pronomen cum participio erunt ablatiui caſus, qui uulgo appellatur ablatiuus conſequentiæ. Exempla omnium temporum: ut,

Cæſare imperante Vergilius eſt natus.

Me profecturo tu manebis.

Veteribus legendis refloruerunt literæ.

Audita lectione ueniã. Præceptoris lectione audita tu abis.

Tempus ſerendi frumenta, Cur accuſatiuus, frumenta, ponitur cum uoce gerundi? Quia omnes uoces gerundi (ut antea dictum eſt) habent poſt ſe cõſtructionem ſuorum uerborum: ut, Studio uidẽdi patres ueſtros. Paratus ad gratificandũ amicis. In tribuendo ſuum cuiq;. Legendo ueteres proficio.

Vocum gerundi conſtructio.

Vox actiua gerundi in di finita ſequitur appellatiua: ut, Tempus abeundi. Et certa quædam adiectiua: ut, Cupidus uidendi.

Vox gerundi in dum actiuæ ſignificationis ſubijcitur tribus præpoſitionibus. Ad: ut, Ad dimicandum.

Inter: ut, Inter agendum, id eſt, dum agis.

Ante: ut Ante domandum, id eſt, ante quàm domas.

Alia etiam uox eſt huic quidẽ terminatione ſimilis in nominatiuo & accuſatiuo caſu, & neutro tantũ genere, cũ uerbo ſum, quæ ſignificat aut debitũ aut neceſſitatẽ: ut, Parendum eſt parenti

rentibus. Cenſui de his ad te ſcribendum:uel ſcribendum eſſe.

Cum uerò dicimus, Cenſui hanc rem tecum, uel à te tractandam,iam participium eſt, & cum eo ſubaudiendus eſt infinitus modus Eſſe.

Vox gerundi in do actiuæ ſignificationis,interdum per ſe poſitum pro participio præſentis temporis accipitur: ut Hos occidendo,illos *accuſando,totam ciuitatem labefactaſti.*Pro,occidens *& accuſans.*

Interdum ſubijcitur his præpoſitionibus, In, de, ex, à, ab,uel cum:*ut* In nauigando.De *tranſeundo in agrum.*Ex defendendo,*quàm ex accuſando uberior gloria paratur.*Cum à ſcribẽdo uacarẽ.*Ratio rectè ſcribendi coniuncta cum loquendo eſt.*

De uocibus gerundi paſsiuæ ſignificationis.

Voces gerundi paßiuæ ſignificationis ſemper abſolutè ſumuntur. Accuſatiuo *paßiuè ſumpto utimur cum præpoſitione ad, uelut actiuo:ut*

Satis illuſtria ad cognoſcendum. *Facilis ad diſcendum.*

*Ablatiuus item poſt uerba & præpoſitiones abſolutè accipitur: ut,*Anguis *crepat cantando.*

*Item ſupina in tu,abſotutè ponuntur:ut,*Difficile *dictu,* Incredibile *memoratu.*

Conſtructio præpoſitionum.

APVD *forum audiui,Cur,forum,eſt accuſatiui caſus?Quia hæ præpoſitiones conſtruuntur cum accuſatiuo caſu,* Ad, apud, ante,aduerſum, cis,citra,circum, circa,circiter,contra,erga, extra,inter,intra,infra, iuxta,ob, per,prope,propter,pone, præter,poſt,penes,ſecũdum,ſupra,ſecus,trans, ultra,uerſus, uſq;.*Hoc pacto,*Ad patriã,Apud uillã,Ante ædes,Aduerſum inimicos, Cis Rhenum, Citra forum, Circum uicinos, Circa templum,Circiter uiginti annos,Cõtra hoſtem,Erga propinquos,Extra terminos,Inter naues, Intra mœnia, Infra tectũ, Iuxta macellum,Ob auguriũ, Per parietem,Prope feneſtram,

Pone

Pone tribunal,Propter diſciplinam,Præter officium,Poſt terga,Penes arbitros,Secundũ fores,Supra cœlum, Secus uiam, Trans ripam,Vltra fines,Romam uerſus,Vſq; oceanum.

Coram teſtibus,Cur Teſtibus,eſt ablatiui caſus? Quia omnes hæ præpoſitiones conſtruuntur cum ablatiuo, A`,ab,abs, abſq;, cum,coram,de,è,ex,pro,præ,palam,ſine, tenus:ut A` domo, Ab hoſte,Abs te,Abſq; inuidia,Cũ exercitu, Coram teſtibus, De foro, E` rure,Ex præfectura,Pro clientibus, Præ timore, Palam omnibus,Sine labore,Pube tenus.

Hæ quidem præpoſitiones, In,ſub, ſuper,ſubter, & clam, poſſunt conſtrui cum accuſatiuo & ablatiuo,hoc pacto,

Veni in urbem, Cur Vrbem, eſt accuſatiui caſus poſt in? Quia In, quando ad locum ſignificat, cum accuſatiuo conſtruitur: ut Eo in templũ,in forũ. Quando uerò ſignificat aliquid eſſe aut fieri in loco,conſtruitur cũ ablatiuo:ut Diſputo in hortis.

Miſſus eſt ſub terrã,Cur Terrã,eſt accuſatiui caſus? Quia Sub, quando ſignificat Subter,cũ motu,habebit accuſatiuũ caſum: ut Sub terram ibit imago.Item cũ ſignificat Ante,uel Per,ut Viſa ſub obſcurum noctis. Sub ipſum Arcturum. & Sub lucem exportant calathis.

Cum uerò ſignificat in loco,habet ablatiuum:ut, Sub quercu.

Super mediam noctem, Cur Noctem, eſt accuſatiui caſus poſt præpoſitionem ſuper? Quia quando Super, accipitur pro ultra,conſtruitur cum accuſatiuo:ut

Super Garamantas & Indos. Super mediam noctem ſtudet.

Alioqui cum ablatiuo:ut Fronde ſuper uiridi.

Subter cameram,Cur Cameram,eſt accuſatiui caſus poſt ſubter? Quia ſubter conſtruitur & cum accuſatiuo : ut Pugnatũ eſt ſupra ſubterq; terram.Et cum ablatiuo:ut Ferre iuuat ſubter denſa teſtudine caſus.

Conſtructio aduerbiorum.

ELEGANTIVS *cæteris diſputauit,Cur Cæteris,eſt ablatiui*

caſus cum aduerbio cõparatiui gradus? Quia aduerbia cõparatiui gradus & ſuperlatiui habent caſum nominũ comparatiui & ſuperlatiui gradus poſt ſe: ut Magis illo, Maxime omnium. Sed propius & proxime, præter caſum ſuorum nominum etiam accuſatiuum: ut Propius & proxime urbem.

Parum fidei, Cur Fidei, eſt genitiui caſus? Quia aduerbia quantitatis poſſunt conſtrui cum genitiuo: ut Parum pecuniæ, Satis fidei.

Pridie Calendarum, Cur Calendarum eſt genitiui caſus? Quia hæc aduerbia temporis pridie et poſtridie, poſſunt iungi cum genitiuo: ut Pridie Calendarum, uel huius diei. Aut etiam cum accuſatiuo: ut Pridie Idus uel Calendas, Pridie Palilia. Poſtridie Nonas, aut Compitalia.

Ecce autem alter, Cur Alter, eſt nominatiui caſus? Quia hæc aduerbia demonſtrandi, En & Ecce, poſſunt conſtrui cum nominatiuo: ut En probitas, Ecce deus. Et cum accuſatiuo, ut En habitum.

Conſtructio coniunctionum.

XENOPHON & Plato fuere æquales, Cur Xenophon & Plato, ponũtur in ſimili caſu? Quia coniunctiones copulatiuæ & diſiunctiuæ coniungunt in ſimili caſu dictiones per caſus inclinatas, quæ ad idem uerbum referuntur: ut

Xenophon & Plato fuere æquales.

Socrates docuit Xenophontem & Platonem.

Item hæc quatuor, quàm, niſi, præterquam, & an, inſtar copulatiuarum ſimiles caſus connectunt.

Quanquã animus horret, Cur Horret, eſt indicatiui modi? Quia etſi, & quanquàm ferè conſtruuntur cum indicatiuis modis uerborum: ut, Quanquam animus horret.

Etſi uereor Iudices. Similiter tametſi, ut Tametſi iactat.

Quamuis & Licet ferè cum ſubiunctiuo modo iunguntur: ut Quamuis exeat, Licet miretur.

Si,

Si,donec,dum pro donec, antequam, poſtquam, priuſquam, cum indicatiuis & ſubiunctiuis iungi poſſunt. Vt, pro que, poſt uerbum cum ſubiunctiuo tantum. Similiter Vt, pro quamuis.

SVPPLEMENTA.

VERVM *ad ſupplementum regularum de conſtructione hactenus datarum, neceſſe erit hæc quæ ſequuntur, cognoſcere.*

APPOSITIO.

PLATO *philoſophus præcepit, Cur Philoſophus, eſt nominatiui caſus? Quia ſemper cum in una clauſula plures dictiones ponũtur, uelut agens aut patiens, aut tanquam res cui aliquod accedit, uelut commodum aut incommodum: aut ſi utraq; res tanquam nominata ponatur: aut tanquam inſtrumentum, pretium, menſura, tempus aut locus: ſiue uerbum ſubſtantiuum aut uocandi interueniat, ſiue nullum interueniat, in eodem caſu debent poni, etiam ſi genere aut numero nõ conueniant: ut, Homerus fons poëtarum auditur à diſcipulo puero.*

Erat ingratus mihi præceptori. *Petrus uocabatur Cephas.*
Percußit fuſte graui telo. *Emi centũ aureis graui ſumma.*
Studui uiginti annos magnam partem uitæ.
Habitat in urbe Roma. *Igitur quando nullum uerbũ intercedit inter dictiones ita conſtructas: ut in exemplis ſuperioribus eſt propoſitum, ea uocatur prima conſtructio appoſitiua. Altera uerò, de qua in Rudimentis dictum eſt, ſecunda.*

Aliter ſic.

Dictio per caſus inflexa, quæ cum altera tanquam eandem rem ſignificans coniungitur, in eodem caſu ponetur, ſiue uerbum intercedat, ſiue non. Exempla ubi uerbum interuenit,

Tu es ciuis, aut hæres, aut æger. *Ego uocor Thomas.*
Tu ſedes incuruus, *Ille diſcit inuitus.*

Exempla ubi nullum interuenit uerbum, *Lilius præceptor.* *Taurus mons.* *Sequana flumen.* *Lutetia urbs.*

Quando huiuſcemodi dictiones pro eadem re ponentur, deprehendemus hac quæſtione quis uel quid priori dictioni præpoſita. Nam ſi poſterior dictio ad hanc quæſtionem recte reſponderi poterit, tum iudicabimus utranque dictionem pro eadem re poſitam eſſe.

Exempla ubi uerbum interuenit.

Tu es ciuis, Tu es hæres, Tu es æger. Hæ dictiones Ciuis, hæres, & æger, eandem rem ſignificant cum nominatiuo qui uerbum præcedit, quia reſpondent ad hanc quæſtionem quis uel quid præpoſitam nominatiuo & uerbo, hoc pacto, Tu es. Quid? Tu es ciuis, aut hæres, aut æger.

Exempla ubi nullũ intercedit uerbũ: ut in his clauſulis, Lilius magiſter, Lutetia urbs. hæ dictiones Magiſter & urbs, pro eadem re ponũtur cũ dictione præcedenti, quia reſpondẽt ad has quæſtiones quis uel quid præpoſitas priori dictioni: ut Lilius. Quis? Lilius magiſter. Lutetia. Quid? Lutetia ciuitas.

DE SVPERLATIVO.

SVPERLATIVVS *gradus ſi cõſtruitur intranſitiuè, hoc eſt, ſi in caſu cum dictione præcedẽti conuenit, cõueniet etiam in genere & numero inſtar adiectiui, cuiuſcunq; fuerit generis genitiuus ſequens: ut,*

Leo eſt fortiſſimus animalium. *Roſa eſt pulcherrima florum.*

Quòd ſi nulla huiuſcemodi dictio ſuperlatiuum præcedat, conueniet in genere cum genitiuo ſequenti: ut,

Maxima animalium degunt in aqua.

Eadem ratio etiam in partitiuis obſeruatur: ut,

Vnus hominum iudicatus eſt ab Apolline ſapiens.

Boues ſolæ animalium retro ambulantes paſcuntur.

De reciproco uſu genitiui pro datiuo.

AMICVS *Cæſaris, Cur Cæſaris, eſt genitiui caſus? Quia nomina*

mina trãſeũtia in datiuũ, poſſunt etiã in genitiuũ tranſire cum exhibẽt perſonã poßidẽtis, aut eius ad quẽ aliquid ſpectat: ut Amicus, inimicus Vergilij. Similis uel dißimilis maiorum.

Contrà uerò nonnulla quæ in genitiuum tranſeunt, poſſunt conſtrui cum datiuis dictionum, quibus datiui nota præponitur: ut Præceptor mihi, Conſcius ſibi.

DE COMPARATIVO.

MINOR *fratrum, Cur Fratrum, eſt genitiui caſus poſt nomen comparatiui gradus? Quia cõparatiua quæ habẽt notã genitiui caſus ante nomina pluralis numeri, cõſtruuntur cum genitiuo inſtar partitiuorum: ut* Le plus grand des deux freres, *Maior duorum fratrum. Peritior noſtrûm duorum.*

Paulo altior patre, Cur Paulo, eſt ablatiui caſus, cùm comparatiuus habeat alium ablatiuum nempe patre? Quia omnis comparatiuus gradus, præter ablatiuum de quo in rudimentis dictum eſt, poteſt regere alium ablatiuum ſignificantem menſuram exceſſus: ut, Multo fortior, Paulo altior.

Hic autem ablatiuus communis eſt etiam ſuperlatiuis: ut, Multo iucundißimus.

Itẽ uerborũ tranſitionẽ excipit, quæ exceſſum aut præcellẽtiam ſignificant: ut, Multo præſtat, præualet, ſuperat, aut uincit.

Item quatuor aduerbia hunc caſum recipiunt, nempe Secus, aliter, ante, poſt: ut, Multo ſecus, Multo poſt.

Genitiuus item qui comparatiua ſequitur, poteſt reſolui in ablatiuum cum præpoſitione è uel ex: ut, Maior iuuenum, Maior ex iuuenibus.

Conſtructio pronominum Mei, tui, ſui, noſtri & ueſtri.

NON *meminiſti noſtri, Cur hîc potius dicimus Noſtri, quàm Noſtrum? Quia poſt omnia uerba, uoces gerundi, ſupina & participia quæ cum genitiuo conſtruuntur, utimur genitiuis*

in i, finitis duorum pronominum primitiuorum, ego & tu: ut Miſercor tui uel ueſtri. Indiges mei uel noſtri. Excipe duo uerba Intereſt & refert, quæ aſciſcunt ſibi ablatiuos fœmininos pronominum poſſeſſiuorum.

Intereſt, uel Refert mea, tua, ſua, noſtra, & ueſtra.

Memor noſtri, Cur dicimus Noſtri, non autem Noſtrum? Quia omnia adiectiua genitiuum regentia conſtruuntur cum genitiuis pronominum in i: ut,

Plenus uel ſimilis mei. Neſcius uel immemor tui.

Compos uel cupidus ueſtri. Expers noſtri.

Excipe numeralia, partitiua, & ſuperlatiua: quæ quoties cũ genitiuis pluralibus pronominum conſtruuntur, aſciſcunt genitiuos in um finitos: ut, Vnus uel duo noſtrum.

Quiſque uel uterq; ueſtrum. Tertius uel quartus noſtrum.

Maximus uel minimus ueſtrum.

SVI, ET SVVS.

PRONOMINE *ſui nunquam utimur, niſi cum ſubiectũ nominibus aut pronominibus tranſitum uerbi ad ipſa eadem reflectit, nempe ad eandem perſonam unde progreſſus eſt: ut Cicero diligit ſe, Reminiſcitur ſui, Fauet ſibi, Loquitur ſecum. Aut interdum alterius perſonæ actionem ad prioris uerbi nominatiuum reflectit, idq; ferè poſt unam harum trium coniunctionum, Vt, ne, & quòd: aut infinitum uerbi modum: ut, Rogat te ut uenias ad ſe, uel uenire ad ſe. Dicit quòd obliuiſceris ſui, uel te obliuiſci ſui.*

Cum uerò actio tertiæ perſonæ tranſit in rem ad ipſam ſpectantem, uel ab ea poſſeſſam, tum utemur pronomine poſſeſſiuo ſuus: ut,

Cicero meminit clientũ ſuorũ. Cicero proſpexit rebus ſuis.

DE INFINITO MODO.

Cupio ſpatiari ſolus, Cur Solus, hic eſt nominatiui caſus poſt infinitum modum? Quia quando infinitus modus eſt, actio, paſſio'ue

ſiv'ue eius perſonæ quæ præcedit uerbum finitum, tum infinitus modus poteſt ſimulem ei perſonæ caſum poſt ſe recipere: ut Cupio equitare *ſolus.*

Sin autē infinitus modus ſit alterius perſonæ actio quàm eius quæ præceßit uerbum finitum: tum neceſſe eſt quòd accuſatiuus ſignificans eam perſonam cuius infinitus modus eſt actio, præcedat: ut Iubeo te cubare ſolum.

Q*uòd ſi datiuus caſus huiuſcemodi infinitum modum interdum præcedat, is caſus, non infiniti, ſed præcedentis eſt uerbi: ut* Permitto tibi dicere.

Delectat me uiuere ruri, *Quis eſt nominatiuus huius uerbi* Delectat? *Infinitus modus* uiuere, *cum his quæ ab eo pendent.*

Cur ita? Quia hæ tertiæ perſonæ Iuuat, decet, delectat, oportet, *poſſunt loco nominatiui habere ante ſe infinitum modum cum his quæ ab eo pendent: pòſt autem, accuſatiuum: ut* Iuuat me incumbere literis. *Præter* oportet, *quod poſt ſe accuſatiuum non habet.*

Iuuat euaſiſſe hoc malum, *Cur id quod eſt loco nominatiui, ſequitur uerbum? Quia quotieſcunq; infinitus modus ponitur loco nominatiui qui uerbum præcedit, inter loquendum ſolet poſtponi uerbo: ut* Delectat uiuere in patria. Oportet proſpicere in futurum. Contigit ducere uxorem, Miſerum eſt ſemper timere mortem.

Verba imperſonalibus ſimilia.

Ex *neutris abſolutis quædam referuntur aut ad deum, aut ad uocem aliquam cognatæ ſignificationis, atq; ideo ferè in tertijs tantum perſonis comperiuntur ſingula: ut* Pluit, *pro* Deus pluit, *uel* pluuia. *Similiter in his,* Tonat, ningit, grandinat, fulminat, gelat, luceſcit, ueſperaſcit, &c.

Verba abſoluta.

Q*uid facis?* Scribo. Q*uod genus uerbi eſt* Scribo, *in hac forma loquendi?* Neutrum abſolutum. *Cur ita? Quia quoduis uerbū*

ita in oratione poſitum tanquam reſpondeat ad unam harum quæſtionum, Quid facio ego, Quid facis tu, Quid facit ille: Poteſt fieri abſolutum: ut Amo, *ſcribo, loquor, ſeruio. ſi modò ponantur tanquam reſpondentes ad unam harũ quæſtionum.*

Imperſonalium ſimilia cum datiuo.

Non *uacat mihi ludere*, Cur Mihi, *eſt datiui caſus? Quia hæc uerba neutra tertiæ perſonæ,* Accidit, *contingit, euenit, competit, placet, libet, licet, expedit, liquet, patet, conſtat, ſufficit, uacat*: ut Contingit oppetere, Vacat ſcribere, *cum infinitum modum habent loco nominatiui, poſſunt regere poſt ſe datiuum: ut* Contingit *tibi ducere uxorem.*

Sum cum genitiuo.

Hic *ager eſt* Pauli, *Cur* Pauli, *eſt genitiui caſus? Quia hoc uerbum* Sum es fui, *conſtruitur tranſitiuè cum genitiuo dictionis ſequentis, quæ rationem poßidentis obtinet: ut* Hic codex eſt Georgij. *Præterea cum datiuo, quando poteſt reſolui per uerbum* Habeo, *ut* Eſt *mihi nouerca: pro habeo nouercam.*

Verba cum ablatiuo.

Palleo *timore, Cur* Timore, *eſt ablatiui caſus? Quia dictiones quæ ponuntur tanquam ſignificantes cauſam, propter quam aut per quam aliquid fit, poſt quoduis uerbi genus poſſunt poni in ablatiuo ſine præpoſitione, aut in accuſatiuo cum ob uel propter: ut Caleo igni, et propter ignem.* Palleo *&* *frigeo timore,* Tremo *frigore,* Mendico *egeſtate,* Non largior *penuria,* Non *maneo uel abeo pudore.*

De adiectiuis pretij.

Pluris *uendidi quàm emi*, Cur Pluris, *eſt genitiui caſus? Quia octo ſunt adiectiua quæ ſine appellatiuis in ſignificatione pretij ponũtur in genitiuo. Sunt autẽ hæc,* Tanti, *quanti, pluris, minoris, quantiuis, quantilibet, quanticunq; & tantidem: ut* Quanti *emiſti?* Pluris *conſtitit. Quòd ſi cũ appellatiuis cõiungãtur, erũt ablatiui caſus: ut* Quanto *metiris pretio?* Tanta *ſum*

ta ſumma emi. Excipe *tantidem,quod ablatiuo caret.*

Propria nomina oppidorum.

Profectus eſt Eboracum, *Cur* Eboracum, *eſt accuſatiui caſus?* Quia *quandocunq; uerbo ſubijcitur proprium oppidi nomen,uelut ad locum ſignificans,aut uelut reſpondens ad hāc quæſtionem* Quò,*ferè in accuſatiuo caſu ponetur ſine præpoſitione: ut* Eo Romam. *Duobus appellatiuis* Rus *&* Domus *eodem modo uti ſolemus:ut* Eo domum,Eo rus.

Veni Roma, *Cur* Roma, *eſt ablatiui caſus?* Quia *cum propria nomina oppidorum ponuntur poſt uerbum uelut è loco ſignificantia, aut uelut reſpondentia quæſtioni* Vnde, *erunt ablatiui caſus citra præpoſitionem:ut* Veni Roma,Tarento. Item,Veni rure,domo.

Eadem ratio eſt in his quæ per locum ſignificant : ut Tranſiui Roma,Tarento,rure,domo.

Seuerus imperator mortuus Eboraci, *Cur* Eboraci, *eſt genitiui caſus?* Quia *propria nomina oppidorū primæ uel ſecūdæ declinationis & ſingularis numeri,quæ reddi poſſunt ad quæſtionem* Vbi,*uel quæ ſubijciuntur uerbo ſignificanti ut in loco,erūt genitiui caſus:ut* Fui Romæ,Tarenti:*cum his quinq; appellatiuis,* Domi,humi,militiæ, belli,foci. *Si nomen oppidi ſit pluralis numeri,aut alterius declinationis,erit ablatiui caſus:ut* Fui Athenis, Sulmone, Neapoli. *Vnum appellatiuum etiam in datiuo uſurpamus,* Ruri.

Interim perſonalia interim imperſonalia.

POENITET *me uidiſſe, Cur* Vidiſſe, *eſt accuſatiui caſus?* Quia *hæc ſex uerba,*Pœnitet,tædet,miſeret,miſereſcit,piget *&* pudet,*quādo tanquā perſonalia ponūtur,& habent infinitū modū loco nominatiui, tunc regunt poſt ſe accuſatiuum:ut* Pœnitet me uidere hæc mala. *Interdum nec infinitum modum, nec ullum nominatiuum habent pro baſi & fundamen-*

to:tūc imperſonalia uocātur, & cōſtruūtur cum genitiuo & accuſatiuo, quæ diuerſas res ſignificāt: ut Pœnitet me erroris. Sunt item non paucæ rationes priuatæ conſtructionis uerborum, quæ idiomata uocantur, de quibus alibi dicetur.

De ratione mutandi uoces gerundi actiuæ ſignificationis in participia paſsiua.

PARTICIPIA *in dus interim adſignificant præſens tempus: ut Amandus, qui eſt aymé. ſed hoc genere frequentius in obliquis caſibus utimur. Interim habent ſignificationem futuri: ut Amandus, qui ſera aymé.*

Hoc loco ſciendum uoces gerundi cum accuſatiuis conſtructas, poſſe uerti in participia in dus, conſtructione tranſitiua mutata in intranſitiuam: nempe accuſatiuo cum participio coniuncto in eo caſu in quo antea uox gerundi erat. Id autem interdū fieri poteſt in ſignificatiōe præſentis tēporis, hoc pacto

Per uocem gerundi in di: ut,

Impediebar hodie occupatione ſcribendi literas.

Per participium præſens in dus,

Impediebar hodie occupatione literarum ſcribendarum.

Et per uocem gerundi in do,

Diſcendo hæc præcepta proficias.

Per partitipium præſens,

Diſcendis his præceptis proficias,

Per uocem gerundi in dum,

Inter agendum gratias, hoc mihi contigit.

Per participium præſens,

Inter agendas gratias hoc mihi contigit.

Rurſus per participium futuri temporis, hoc pacto,

Per uocem gerundi in di,

Erit nobis cras libertas comedendi carnem.

Per participium futuri temporis,

Erit nobis cras libertas carnis comedendæ.

Per uocem gerundi in do,

Cras erit mihi negotium in enarrando poëtas.

Per participium futuri temporis,

Cras erit mihi negotium in poëtis enarrandis.

Per uocem gerundi in dum,

Ibimus cras ad colligendum nuces.

Per participium futuri temporis,

Ibimus cras ad colligendas nuces.

Conſtructio quarundam præpoſitionum.

Vſque.

QVAEDAM *præpoſitiones priuatam habent rationem conſtructionis, uelut Vſque, quod cum alia præpoſitione coniungitur: ut Vſque in Pamphiliam, Vſque ad Taurum, Vſque ad feſtum. Præter propria nomina oppidorum, & duo appellatiua Rus & Domus, cum quibus ſolitaria cōſtruitur: ut Romam uſque, Neapolim uſque.*

Tenus, uerſus.

Hæ duæ præpoſitiones Tenus & Verſus contra naturam præpoſitionum ſubijciuntur dictionibus quas regunt: ut, Romā uerſus, Pube tenus. Interdum etiam Cum, ſubijcitur: ut, Quicum, quibuſcum, mecum, tecum, ſecum, nobiſcum, uobiſcum. Etiam Verſus cum dictionibus, quæ non ſunt propria oppidorum, ſæpe iungitur cum ad & in: ut Ad occidentem uerſus, In Italiam uerſus. Sæpe etiam ſine his: ut Italiam uerſus nauigaturus eram. Amanum uerſus profecti ſumus. Tenus item ſæpe conſtruitur cum genitiuo, ſed ſemper pluralis numeri: ut, Aurium tenus, Crurum tenus. Et cū ablatiuo ſingulari & plurali: ut, Pube tenus, pectoribus tenus, uerbis tenus.

Conſtructio quarundam Interiectionum.

HEI *mihi, Cur Mihi, eſt datiui caſus? Quia hæ interiectiones Hei & Veh conſtruuntur cum datiuo: ut, Hei mihi, Veh tibi.*

Heu

Heu cum accuſatiuo,ut Heu ſtirpem inuiſam. Interim & Heu & Hei cum nominatiuo:ut,Heu pietas,Hei miſera.

Proh cum nominatiuo & accuſatiuo:ut,Proh Iuppiter,Proh dolor,Proh Deûm atq; hominum fidem.

O' cum nominatiuo iungi poteſt:ut O' fortunati, quorum iam mœnia ſurgunt.O' ego ne poſſem.Cum accuſatiuo:ut O' fortunatos.Et cum uocatiuo,ſed tum aduerbium eſt compellãdi aut uocandi:ut O' Melibœe.

Coniunctiones copulatiuæ diuerſos caſus connectentes.

EMI *equum centum denarijs, & pluris. Cur coniunctio copulatiua hoc loco non coniungit ſimules caſus? Quia nõnunquam ipſarum dictionum proprietas in cauſa eſt quo minus coniunctio ſimiles caſus iungere poßit: ut Emi equum centum nummis,& pluris.Fui Romæ & Thebis.*

Figuræ conſtructionis ſunt,Eclipſis, Zeugma, Syllepſis,Prolepſis,& Enallage.

ECLIPSIS.

CVM *nihil in oratione,quo minus perfecta ſit dictionũ cõſtructio, deeſt, tum oratio iuſta & integra dici poteſt.Sin autẽ ad legitimam cõſtructionẽ aliqua dictio abeſt,ſiquidem breuitatis gratia omiſſa ſit ex cõmuni cõſuetudine optimorum in lingua Latina autorũ,quod facilè ex his,quæ in oratione poſita ſunt, ſubaudiri poßit:tum oratio figurata poteſt appellari.Ea uerò figura uocatur Eclipſis : ut,Lego Vergilium. ubi ut plenam efficias conſtructionem, neceſſe eſt ſubaudias pronomen ego. Subaudiuntur autem in linguæ Latinæ communi conſuetudine omnium ferè partium uoces. Nomen ut poſt relatiuum Qui & poſt pronomina relatiua, ea dictio quæ ex ſuperiore clauſula ſolet repeti in eodẽ caſu,genere,numero & perſona, cũ relatiuo : ut,Vergilius recitat quem cupio uidere : ubi poſt Quem,ſubauditur Vergiliũ. Et Audio Vergilium, qui longe*

præſtat

præſtat cæteris poëtis: ubi poſt Qui, ſubauditur Vergilius. In hoc autem genere ferè figuratis utimur orationibus: iuſtis autem & integris raro, niſi certis de cauſis.

Item poſt interrogatiuũ Quis, in maſculino genere ſæpe ſubauditur homo, aut deus, p rei ſubiectæ circũſtãtia: ut, Quis currit? pro, quis homo currit? Quis mundum creauit? pro, quis Deus.

Item ante huiuſcemodi uerba, Pluit, tonat, luceſcit, ſubauditur aut Deus: ut, Pluit, pro deus pluit: Aut uox cognatæ ſignificationis, uelut Pluuia, tonitru, lux.

Itẽ pronomina ferè ſubaudiri ſolent, uelut ante uerba primæ & ſecundæ perſonæ, hi nominatiui Ego, tu, nos & uos: ut Scribo, ſubaudi ego. Scribimus, ſubaudi nos. In hoc autem genere frequẽtius figuratis quàm integris utimur, niſi certis quibuſdam de cauſis. Interdum abeſt pronomen ille, aut aliud ſimilis ſignificationis: ut, Didymus eſt medicus, & tamẽ ſcribit pueris. pro tamen ille, uel idem, uel is ſcribit pueris.

Verba non raro ſubaudiuntur, præſertim uerbum Sum, ferè in omnibus modis, temporibus, numeris, & perſonis, præter imperatiuum: ut, Omnia uanitas, ubi ſubauditur ſunt. Quamuis omnia uanitas, ſubaudi ſint. Hinc mihi prima mali labes, ſubaudi erat. Promiſi ultorem, ſubaudi futurum eſſe uel fore.

Similiter cum ad interrogationes reſpondemus, ſi uerbum in reſponſione non adhibeamus, neceſſe eſt id ſubaudiri quod in quæſtione poſitum eſt: ut, Quis ſcripſit hæc? ſi reſpõdeas Thomas, oportet ſubaudias ſcripſit. Quòd ſi in interrogatiõe uerbum fuerit primæ perſonæ, in reſpondẽdo ſubaudietur uerbum ſecundæ perſonæ: ut, Quot uerſus ſcripſi? Si alter reſpondeat, Decẽ, neceſſe ſubaudias ſcripſiſti. Sin uerbum in quæſtione fuerit ſecundæ perſonæ, ſubaudietur in prima: ut hic, Quot annos natus es? Si reſpondeatur Decem, ſubaudi natus ſum.

Quem uocas? Nicolaum. Cur Nicolaum, eſt accuſatiui caſus? Quia ſemper dictio per caſus inflexa, in reſpondendo conſentit

tit in caſu cum dictione interrogationis ad quem reſpondet: ut, Quem recitas? Vergilium. *Niſi fortè uerbum cum alijs dictionibus aliam conſtructionis rationem obtineat in quæſtione quàm in reſponſione : ut,* Emiſti'ne tanti? Imò uilius uel duplo. Damnatus'ne es furti an ſacrilegij? Imò utroq;. Cuius eſt hic liber? Meus, non autem mei.

Similiter ante uerba ſubiunctiui modi frequenter ſubauditur imperatiuus Fac, *cum coniunctione ut.uelut* Mittas, *pro* fac mittas, *uel* fac ut mittas. *Interim ſola coniunctio:ut,* Velim mittas. Careat ſucceſsibus opto. *pro ut* Mittas:ut, Careat.

Similiter ſubaudiūtur participia, nempe ubi duo nomina, aut nomen cum pronomine ponitur in ablatiuo conſequentiæ ſine participio, neceſſe eſt participiū ens, etiamſi inuſitatū ſit, ſubaudire : ut, Cæſare & Bibulo cōſulibus, *pro* entibus cōſulibus. *in hoc autē genere figurata conſtructio ſolum uſu recepta eſt.*

Similiter præpoſitiones ablatiuo ſeruiētes ſæpe deſunt, ueluti A', *cum è uel ex, pro & in:ut* Alcibiades inteſtino malo patria liberata. *pro* ab inteſtino malo. & Duo iuuenes candidis equis apparuerunt. *pro* cum candidis equis. & Proijce tela manu ſanguis meus. *pro* è manu. & Multum ille & terris iactatus & alto. *pro* in terris, in alto.

ZEVGMA.

Interdum duæ aut plures ſententiæ coniunguntur per unū uerbum, adiectiuum, aut participium ſingulare : quod in ſingulis clauſulis ſubauditur, in una ſolum adhibetur:& conuenit cum aliqua dictione clauſulæ in qua ponitur:ut, Cicero ſcribit, & Homerus, & Vergilius. Catullus erat doctus, & Horatius.

Hoc autem genus loquendi figuratum eſt, figura autem uocatur Zeugma.

SYLLEPSIS.

Interim diuerſæ clauſulæ, hoc eſt, quæ habent dictiones diuerſorum generum, numerorū, aut perſonarū coniunctas cum uer-

bo

bo, adiectiuo, aut participio: quod quidẽ ſi ſingularis ſit nume ri conuenit cum proximo appellatiuo aut nominatiuo caſu: ut

Tu quos ad ſtudium atq; uſum formabis agreſtem.

Vtinam aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit.

Hic illius arma, hic currus fuit.

Sinautem adiectiuum aut participium ſit pluralis numeri, cum præſtantiore dictione aliarum clauſularum conueniet in genere & perſona.

Ex generibus maſculinum eſt præſtantius fœminino. Ex perſonis præſtat prima ſecundæ & tertiæ: ſecunda uerò tertiæ.

Exempla generum.

Pater & mater mortui ſunt.

Perſonarum.

Ego & tu diſcimus, Tu & ille diſcitis.

Similiter in eadem clauſula in ſecunda forma appoſitiuæ conſtructionis, ſi fuerint duo nominatiui diuerſarũ perſonarũ, uerbũ conueniet cũ præſtantiore: ut Ego Thomas ſcribo. Hæc autẽ forma ſermonis eſt figurata: figura uerò uocatur Syllepſis.

Multis item alijs modis dictiones in altera duarum clauſularum omittũtur, quas ex altera repeti neceſſe eſt, ut perfectã orationem efficias: ut Multi mortales peſte periere, plures ferro cecidere. pro plures mortales. Sol auget uentos & cõprimit. pro comprimit uentos. Eſt doctior quam ego. pro quàm ego ſum. Scribit melius quàm antè. ꝑ quàm antè ſcripſit aut ſcribebat.

Huiuſcemodi uoces ferè ſubaudiuntur, cum clauſulæ coniunguntur per dictiones, quæ mutuam inter ſe habent connexionem, & quæ ſibi inuicem reſpõdent: cuiuſmodi ſunt, Tantus, quantus: Non modò, ſed etiam: Tam, quàm: Ita, ſic : Adeo, *ut: cum ſimilibus.* *Exempla.*

Tantum repoſui, quantum tu. pro tu repoſuiſti.

Non modò nobis inuidet, ſed etiam tibi. pro tibi inuidet.

Sic uiuit, ut ego. pro ego uiuo. Tã eſt lactis ꝗbũdãs, quàm pecoris.

coris.pro pecoris abūdans. In his omnibus ſubauditionibus, ſi dictio, quæ ſubauditur, fuerit penitus eadē in omnibus ſuis accidentibus cum dictione quæ in alia clauſula adhibita eſt, figura uocatur Zeugma. Sin autem diuerſi generis, numeri, caſus, perſonæ, modi aut temporis fuerit, figura erit Syllepſis.

PROLEPSIS.

Cum generalis dictio, quæ in multitudinis numero ferè præcedit, rurſus in partibus intelligitur, nec adhibetur, figura uocatur Prolepſis: ut Aquilæ uolāt, altera ab oriēte, altera ab occidente: in quo exēplo dictio Aquila, bis intelligitur, ut plenam efficias conſtructionem. Nos ſcribimus, tu uerſus, ego proſam: ubi ſubaudiendum eſt ſcribis & ſcribo. Duorum fratrum, alter indoctus, alter doctus: ubi bis ſubauditur frater.

ENALLAGE.

Autores etiam interdum aliam orationis partē pro alia ponunt, & tum ſermo figuratus eſt: figura uerò appellatur Enallage, ut nomen pro aduerbio: ut Sole recens orto, & Sublime uolat: pro recenter & ſublimiter.

Aut pronomen loco nominis: ut Non ea uis animo, pro tanta uel talis. Et, Quæ tua humanitas eſt, pro qualis.

Aut uerbum loco nominis, ut Scire tuum nihil eſt, pro ſcientia.

Participium pro nomine quatuor modis. Cum loco appellatiuorum ipſis utimur: ut Cupiens litium, Fugiens laborū. Cum recipiūt comparationem, ut Doctus, doctior. Cum aliter cōponuntur quàm uerba à quibus deſcendunt, ut Doceo indoctus.

Præpoſitio ꝓ aduerbio, ut Poſt, pro poſtea: & Ante pro antea.

Aduerbium loco nominis, ut Sic uita erat. pro talis. Genus unde Latinum. pro à quo. Hinc illæ lacrymæ. pro ex hoc. Et coniunctionis loco, ut Cum, quando ei ſubiungitur tamen: ut Cum præuideris, tamen non cauiſti.

Coniunctio pro aduerbio, ut Quidem, loco profectò, aut certè.

Interim unius partis orationis ſpecies cōmutantur, utpote appellatiuum

latiuũ pro adiectiuo:ut Dardana ſuſcitat arma. ꝑ Dardania.

Aut unum pronomen pro alio ponitur:ut Viuite fœlices,quibus eſt fortuna peracta Iam ſua.pro ueſtra.

Aut uerb [redacted] Ale-xim.pro amabat [redacted]

Aut actiuum pro abſoluto aut paſſiuo:ut,Siſtunt amnes,terræq; dehiſcunt.pro ſtant,aut ſiſtuntur.

S [redacted] olutorum quæ [redacted] uidentur poni: [redacted] xit, Il ſeſt leué.

Participium [redacted] tacens.

[redacted] iamo rogitans.

[redacted]

Num [redacted], Medioq; ex hoſte recepti. pro medijs ex hoſtibus.&,Pars uolucres factæ.

Perſona pro alia : ut , Omnes aquæ quæ ſuper cœlos ſunt. pro eſtis.

Modus pro modo:ut Facilè omnes perferre ac pati. pro perfe-rebat ac patiebatur.

Tempus pro tempore:ut, Accedo ad pediſſequas:quæ ſit rogo. pro accedebam,& rogabam:uel acceßi,& rogaui.Et,Samia mihi mater fuit.pro erat.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

[redacted]

CTORI.

C[redacted]

IOANNES LO DOICVS VIVES DOMI-

næ [redacted]

patronæ unicæ s.

IVSSISTI ut breuem aliquam rationem conſcriberē,qua in Maria filia tua inſtituenda præceptor eius uti poſſet. Parui libēs tibi, cui in rebus multò maioribus obſequi uellem, ſi poſſem. Et quoniam inſtitutorem illi doctum in primis hominem ac probum,ut par erat,delegiſti,res uelut digito indicaſſe fui contētus:ille reliqua explicabit. Quæ tamen aut obſcurè tradita, aut prætermiſſa à ſcriptoribus artis grāmaticæ putaui,ea paulò pluribus con ſignaui uerbis. CHRISTVM precor,ut hæc docēdi ratio & ad eruditionē,& ad uirtutem filiam tuam impēſe iuuet. Vale,& hunc meū animū addictiſs. maieſtati tuæ ſcito.Oxoniæ Non.Octob. M. D. XXIII.

LECTIO.

LITERARVM ſonos doceatur planè, diſertè, & exactè proferre.neque enim parum ad inſequentem institutionem intereſt, quomodo didicerit elemēta & ſyllabas pronūtiare. Sciat ex literis alias eſſe uocales, alias conſonantes, quot ſint illæ, quot iſtæ, & cur ſic dictæ. Eſſe ex conſonantibus alias mutas, quæ à ſe incipiunt & finiunt in uocalem:ut b,c,d.ſic uocantur,quòd quum fari incipiunt,niſi ſuccurrat uocalis, obmuteſcunt. Alias ſemiuocales dici:ex ijs quaſdam liquidas : ut,l,m,n, r. Tum duas ex uocalibus i,& u, tranſire in conſonantes, quum poſt eas ſequitur uocalis,cui in ſono iunguntur:ut uino,conijcio, uinum,uulpes.in Græcis dictionibus nunquā ἰῶτα ſit conſonans.

F 2 ideò

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ideò nec Iacobus,nec Ioannes conſonantem i,habent.u,conſonans apud eos eſt βῆτα. uocalis u, eſt υ, diphthongus. quocirca aſſueſcat ſcribere u,uocalē hac forma propter Græcum υ, quod ſæpenumero ad Lati[redacted]*lla,Tybur Tubur:& conſonantē hanc u, propter βῆτα Græcum. Syllaba dicitur quaſi comprehenſio literarum, ſed ex ſola uocali poteſt fieri ſyllaba: ut Maria,Ieſus. Tum diſcat ſyllabam conſtare, aut ex uocali ſola, aut ex uocali & conſonante, aut ex uocali & conſonantibus. ſine uocali nunquam fit ſyllaba. & quot ſunt uocales,totidem ſyllabæ. Ex uocalibus fieri diphthongos quatuor, duas ſcribi & proferri,duas ſcribi & non proferri, niſi quòd paulò craßior eſt ſonus,quàm ſi eſſet uocalis ſimplex.Eadem in literis Græcis oſtendenda, ut emendatè ſciat in utraque lingua legere. Infigēda hæc ſunt & inculcanda, ut rectè literas & ſyllabas proferat, nec ullum inſit in ore uitium.*

PARTES ORATIONIS.

Deinde ſciet eſſe apud Latinos octo partes orationis,quatuor uariabiles,& quatuor inuariabiles. Ex uariabilibus, quæ ſignificant aliquid fieri,& inflectuntur per modos & tēpora, dicuntur uerba.Quæ declinantur per caſus,& ſignificant aliquid fieri in tempore,dicuntur participia. Certa quindecim ſunt pronomina.Reliqua nomina.Ex inuariabilibus certas quinquaginta eſſe præpoſitiones. Eas uerò quæ coniungunt partes orationis,uocari coniunctiones. Coniunctiones olim eſſe nonnullas ſubitū mentis affectum ſignificantes,quæ uocantur interiectiones. Reliquas aduerbia nominari. Hæc ſint à nobis craſſe ac ruditer utcunque oſtenſa,ſicut & alia in hoc libello omnia, magis ut intelligantur quàm ut exacte à nobis tradantur.

SCRIPTIO.

Inter hæc omnia det aliquid tēporis formandis literis non tam elegāter quàm uelociter,ut ſiquid præceptor dictet,ipſa ſuis ſcribat digitis.Siquem autorem legat,& uel uerbū,uel ſentētia placeat

ceat, excerpat. magis hærent memoriæ, quæ noſipſi ſcripſimus, quàm quæ alij. Interim etiam dum ſcribimus, animus a cogitatione rerum ſiue leuium, ſiue turpium auocatur. Verſus qui ad imitationem proponuntur, contineāt grauem aliquā ſententiolam, quam iuuet edidiciſſe. nam toties reſcribendo, neceſſe eſt retineatur. dabitur opera: ut, initio ſaltem imitando caſtigate ſcribat.

MEMORIA.

Memoriam quotidie exerceat: ut, nullus ſit dies, in quo ipſa aliquid non ediſcat. Sic & acuetur ingenium, & facillimam ſibi ac promptiſſ. parabit memoriam: ut, poſtea quæcunq; libuerit, nullo retineat negotio, & firmiſſime. Durantq; in reliquam uitam, quæ iſta ætate percipiuntur. Initio poterit de nocte cubitum itura attente bis aut ter relegere, quæ memoriæ mandari uolet, & poſtridie mane à ſe repoſcere.

INFLEXIO NOMINVM.

Incipiet nomina inflectere, & diſcet eſſe ſex nominum genera. Maſculinum, quod ſignatur hac uoce, hic. Fœmininum, quod iſta, hæc. Neutrū, quod hoc. Commune, quod hic & hæc. Omne, quod hic, hæc, hoc: aut per tres uoces. Dubiū, quod ſignatur per iſta duo, hic uel hæc: id eſt, quod ſi uolumus, poteſt eſſe maſculinum, & ſi uolumus, fœmininū: ut, Margo, cortex. Dicimus enim amarus cortex, & amara cortex. Et inter commune & dubium, hæc eſt differentia, quòd quum omne genus pertineat ad adiectiua, communi quum additur adiectiuum, reſpiciendum eſt de quo ſexu loqueris, & ſic addi genus adiectiui: quod poſtquā addidiſti, nō potes mutare de eodem loquens. In ambiguo uero liberum eſt utrumcunq; genus adiectiui libuerit addere, & poſtquam addideris, de eodem loquens potes mutare: ut ſi dicas Albus canis, de mare bene dicis, de fœmina nō bene. Et quum dixiſti de mare Albus canis, de eodem non licebit dicere, Alba canis. At de quacunque cortice loquaris, dices ut uoles, Albus cortex, ſiue alba cortex. & poſtquā illud dixeris, de eodem loquēs cortice, dices,

Alba cortex. Promiſcuum, quod Græci epicœnum, non eſt genus: nam hic de natura rerum non loquimur, ſed de qualitate uocum. Subſtantiua ſiue ſubſtantialia, ſiue appellatiua nomina dicuntur omnia, præter illa, quæ ſunt omnis generis: hæc uerò dicuntur epitheta, ſiue adiectiua. Illud annotabit propter ſola adiectiua, reperta eſſe in ſubſtantiuis genera. nam ſi adiectiua nõ eſſent, nihil eſſet opus generibus. ut quum dicimus Reuereor patrem, *ne lædas hominem, exclude canem, non refert cuius ſit generis: ſi ſit addẽdum adiectiuum, tunc conſiderandũ eſt cuius generis. Poſthac tradentur numeri duo. Nam dualem Græcorum non recipimus Latini, nec magnopere obſeruant Græci. Tum caſus ſeni in utroque numero. additur ſeptimus, cuius meminit Quintilianus, & poſt eum Seruius: ut* Precibus Deum placo. *Vocatiuus ſemper ſimilis eſt nominatiuo, præterquam in quibuſdam nominibus primæ declinationis & ſecundæ. Nomina neutra habent accuſatiuum & uocatiuũ ſimiles nominatiuo, & in plurali hi tres caſus finiuntur in a. Nomina compoſita ſic declinantur ut ſua ſimplicia. Hinc explicandæ declinationes quinq;, quomodo prima cognoſcatur ex genitiuo ſingulari uel plurali, & quot habeat finitiones in nominatiuo, & quemadmodũ omnia nomina huius declinationis finita in as uel in es, ſint Græca. Hic inflectet nomina huius declinationis. Secunda quomodo cognoſcitur, & quot habet fines. Tertia itidem in qua ſunt undecim fines, a, e, o, c, d, l, n, r, s, t, x. Hinc ſequuntur quarta & quinta. Poſt hæc incipiet diſcere cõgruentiam adiectiui & ſubſtantiui in numero, genere, & caſu, in qua exerceatur aliquãdiu multis exẽplis propoſitis.*

DE VERBIS.

Iam ad uerba ueniendum, in quibus duo ſunt noſcẽda, naturæ uerborum, & ſyntaxes ſiue conſtructiones. Quinq; ſunt modi in uerbo. Indicatiuus, & quaſi narratiuus, per quem referimus aliquid, in quo ſunt quinq; tempora. Præſens, tria præterita, & futurum. Inter præterita hoc eſt diſcrimen, quòd perfectum ſignificat

ficat rem actam, ſicut nomen ipſum ſonat. Imperfectũ ſignificat
rem nondum fuiſſe perfectã aut tranſactam eo tẽpore de quo lo
quimur. Plus quam perfectũ ſignificat rẽ perfectam ante aliam
factam: ut, Veni ad te hora decima, tunc è lecto ſurgebas, & ma
ter tua iam fecerat rem ſacrã. Ita præteritũ imperfectũ & plus
quam perfectũ ad aliquid aliud referuntur, cuius ratione aut im
perfectam rem, aut plus quàm perfectã denotant. Addunt nõnulli
futurum perfectũ, quod ſubiũctiui eſſe dicitur. id propterea per-
fectum nominatur. Nam ſi dicas, Quum cœnabo, ſignificas in-
ter cœnandum: ſin uerò, Quum cœnauero, id eſt, perfecta cœna.
Imperatiuus modus, quòd per illũ imperamus, ſed & precamur
hoc, & adhortamur. Duo dederũt huic tẽpora, præſens & futu
rum. additur et futurũ ſubiũctiui huic modo: ut Dixeris, feceris,
præcipuè cum negatione, ne dixeris, ne feceris: et negatione ne,
aut neq;, nunquam non. Optatiuus, per quem optamus. huic pla
cet eſſe quinq; tempora, præſens & præteritum imperfectũ, uti-
nam diſcerem. præteritum perfectum, utinam didicerim. præteri
tum plus quàm perfectum, utinã didiciſſem. futurum utinam di-
ſcam. Subiunctiuus, quia ſubiungit aliam orationem: ut, Quum
benefeceris, lætare. quinq; ſunt huic tẽpora, & ſolẽt ea interdum
capi pro temporibus indicatiui. Dehinc infinitiuus cur dicatur,
& quot habeat tempora. Addidit Thomas Linacer modum po-
tentatiuum, idq́; merito & docte. hunc trades, quũ paulò plus in
literis promouerit. Exercenda eſt in modis, & tẽporibus diligẽ-
tiſs. addita uoci Latinæ uoce Britannica, quæ illi reſpõdet, & uſus
oſtendẽdus. nam Britanni ex proprietate uernaculæ linguæ non-
nunquam in tẽporibus peccant. Hæc ubi erunt cognita, ſciat nu-
meros eſſe in uerbo geminos, perſonas ternas. Interea inflectet
uerba per quatuor cõiugationes. ſimul diſcet quibus hæ cõiuga
tiones inter ſe notis diſtinguãtur. habebitq́; generalia quædã de
illis præcepta, quæ ſpectent ad præterita & ſupina, ut in prima
declinatione præteritum terminari in aui, ſupinum in atum. in

ſecunda in ui uocales, & ſupinum in tum uarie. in tertia nonnulla præterita & ſupina exẽpli cauſa adſcrĩbẽtur. nam res eſt multiceps. in quarta præteritũ in ui ſyllabam, & ſupinũ in tum. quæ excipiãtur ab ijs canonibus, procedente tẽpore paulatim cognoſcet. Dehinc *quæ tẽpora ex quibus manant, & quemadmodũ formẽtur.* Tum *ueniendũ erit ad eam, quæ* Græcis *dicitur ſyntaxis,* Latinè cõſtructio. Primum *intelligat orationẽ nullã poſſe cõſtare ſine uerbo.* Nec *uerbũ poſſe poni ſine ſuppoſito, uel expreſſo, uel ſubintellecto, ut in prima perſona & ſecunda,* Suppoſitũ *hoc & uerbum, quomodo debeant congruere, ne uitium admittatur.* His *cognitis, uenietur ad quinq; uerborũ genera.* Actiuum *quod finitur in o, & habet paſſiuũ in or. huic datur nominatiuus in re agente, & hæc eſt ſuppoſitum: datur accuſatiuus in re patiente, ſeu recipiente actum uerbi: ut* Maria *amat matrem ſuam.* Sunt *ex his uerbis alia, quæ præter iſtos caſus admittũt genitiuum: ut,* Deus *accuſat genus humanũ ingratitudinis. &* Superbus *poſtulat ſuperbum arrogantiæ.* Alia *datiuum: ut,* Suade *optima etiam inimicis.* Da *egenis neceſſaria.* Alia *accuſatiuum : ut,* Ne *doceas philomelas cãtum.* Roga *Deum bonam mentem.* Alia *ablatiuum ſine præpoſitione: ut* Exue *pauonẽ plumis, quibus ornes canem.* Alia *ablatiuũ cũ præpoſitionibus à uel ab, uel è uel ex, uel de: ut,* Audi *iucundam fabellam à patre, ex patre, de patre.* Iſtæ *poſſunt dici formæ ſiue ſpecies uerborum actiuorũ.* Et *caſus iſti præter nominatiuũ & accuſatiuũ rei agentis & patientis dicãtur caſus ſpeciales.* Paßiuum *uerbum, eſt quod ex actiuo fit addita r: ut,* Amor *ab amo. in re patiẽti, ſeu quæ fit, habet nominatiuum, & hoc eſt ſuppoſitum: in re agẽti ablatiuũ cum præpoſitione à uel ab, uel datiuum.* Interdum *accuſatiuum cum præpoſitione per.* Caſus *ſpeciales eodẽ modo manẽt in actiua et paßiua: ut,* Maria *amatur à matre, & ornatur ab ea uirtutibus.* Neutrum *eſt quod finitur in o, & nõ habet paßiuum in or, niſi in tertijs perſonis. quandoq; nominatiuũ habet pro ſuppoſito.* Ex *iſtis alia habent*

geniti

genitiuum poſt ſe, uel ablatiuum ſine præpoſitione:ut Bonus bo*mo iracundia caret,& indiget* Dei *ſolius. Alia datiuum:ut* Maria *inſeruit matri,&* Sapiens *tempori paret. Alia cum præpoſitione iunguntur,quæ nominantur abſoluta:ut* Cœnata *deambulo in porticu.* Pulcher *animus habitat in pulchro corpore. Alia habent ablatiuum ſine præpoſitione:ut* Ardeo *amore recti,* Ma*lus flagrat cupidine uindictæ. Alia ablatiuum cum præpoſitione,ut uerba paßiua,& ſignificant paßionem : ut* Deſides *pueri merito uapulant à præceptore. Sed multa habent accuſatiuum ſignificantem rem uerbi:ut* Seruio *ſeruitutem,curro curſum,uiuo uitam. Sum es eſt, ponitur inter neutra, quod ante ſe habet nominatiuum, poſt ſe interdum nominatiuum, quum res pertinent ad idem:ut* Virtus *eſt maximum bonum. & genitiuum : ut* Liber *hic eſt* Mariæ.*& datiuũ:ut* Eruditio *eſt omnibus magnæ uoluptati,& ablatiuum:ut* Sis *puella probo ingenio.* Adduntur *compoſita huius uerbi undecim,adſum, abſum, &c. quæ poſt ſe recipiunt datiuum,* Adſum *uirtuti,deſum uitio.* Commune *uerbum finitur in or,ſine actiuo in o, & retinet ſignificationem actiuam & paßiuam. quum capitur in ſignificatione actiua, habet conſtructionem uerborum actiuorum:quum in paßiua, uerborum paßiuorum:ut* Ego *ueneror probitatem, probitas ueneratur à me:quod tamen eſt rarius, & ſunt hæc perpauca.* Deponens *finitur in or,ſine actiuo in o,& alteram ſignificationem retinet,actiuam in pluribus.* Hæc *uerba pro ſuppoſito quemadmodum & cætera nominatiuum habent.* Poſt *ſe uerò alia genitiuum:ut* Miſerere *cõmunis naturæ, recordare accepti beneficij.Alia datiuum : ut* Dominare *cupiditatibus, obſequere bene monentibus. Alia* Accuſatiuum*:ut* Sequere Deum, *& nanciſcêris beatitudinem.Alia ablatiuum ſine præpoſitione:ut* Vtor,*nõ fruor pecunia. Alia cum præpoſitione quæ paßionẽ ſignificãt: ut* Ex *paucis uerbis magnum bellum oritur.* Habebit *formulam omnia uerba recipere datiuũ,in re cuius deſignatur utilitas, uel*

commodum, uel damnum: ut Cato docebat ſibi ſuum filium, perdo tibi tuam pecuniã. Sæpe ex proprietate Latini ſermonis, quã facilius eſt intelligere, quàm explicare: ut Ego tibi hunc hominem belliſsime tractaui. Tum & nominatiuũ habet poſt ſe, quum pertinet ad idem quod ſuppoſitum: ut Ego diſco libens literas, inſeruio tibi lætus, tu uocaris Maria, tu diceris, tu prædicaris, ſcriberis, putaris, haberis bonus. Recta conſcientia uiuit ſemper læta, expeditus currit celerior. Iſtorum omnium ſatis erit in ſingulis ſpeciebus unum aut alterũ, ad ſummum tria exempla proponere. Inter loquendum uerò aut legendum annotari poterit, quæ uerba ad quas ſpecies pertineant. Sic fiet in uerbis imperſonalibus, & in alijs quæ dicemus. Danda eſt opera, ut exempla ſint interdum grauia, quæ ſanctè illam erudiant: interdum feſtiua, quæ delectent. Admiſcebuntur caſtæ & puræ aliquæ fabellæ, quæ animũ eius reficiant & redintegrent, tum etiã excitent.

PARTICIPIA.

Deinde ſequuntur participia, quæ Latini habent trium temporum, & unde formantur. Hæc explicabuntur, & quæ ſignificant actionem, quæ paßionẽ. Ante ſe nullum habent caſum, poſt ſe uerò caſum ſui uerbi: ut Inſeruiens foro, dilectus à patre, cariturus uitio, docendus à bono magiſtro.

VERBALIA.

Sunt quædam uoces, quæ habent participiorum faciẽ, et ſunt nomina, quæ tempus non denotant: ut Amans librorum, homo uenerandus: uerbalia nominantur. Sunt & uerbalia in or, quæ formantur ab ultimo ſupino: ut amator, ſuaſor: & alia fœminina in trix, quæ fiũt à uerbalibus in tor, ut amatrix, genitiuo iungũtur. Sciet quæ participia, quibus uerbis uel adſunt, uel deſunt, & uerba quæ formulas generales in inflexione ſequuntur, quæ non. Illa etiam quæ anomala dicuntur, uel defectu: ut Aio, inquio, ſalue, uale: uel uaria declinatione: ut Fero, tuli. Poſtea quæ multiplicem habent conſtructionem, id eſt, quæ uarijs iungi poſ

ſunt,

ſunt caſibus:ut Recordor hanc rem, & illius rei. Poſtulo te huius criminis, & de hoc crimine. Qua de re ſcripſit libellum Antonius Mancinellus, quem theſaurum appellauit. Hæc quum erunt ſemel utcunq; expoſita (neq; enim tradi exactè neceſſe eſt) adhibebitur compendium grammaticæ Thomæ Linacri, & libellus de conſtructione, qui circunfertur Eraſmi nomine: ſimul & eiuſdem Colloquia, ex quibus retinebit aliquot uocabula, & loquendi formulas, quibus in ſermone quotidiano utetur, quas ſubinde expediet ab ea repoſcere ne excidant, & iubebitur alios ſic alloqui. Expediet conſcribi illi dialogos aliquot ijs de rebus, in quibus quotidie uerſatur, ut illis Latinè nominandis aſſueſcat, uelut de indumentis, de partibus ædium, de cibis, de partibus temporis, de inſtrumentis muſicis, de ſupellectile. Vocabulorum ueræ & propriæ ſignificantiæ explanabuntur, ne impropriè utatur. Tum differentiam inter illa quæ ſimilia uidentur, & congruentiæ inter ea, quæ diſsimilia. In hoc proderit non totum Vallam enarrare, ſed quædam ab illo excerpta, qualia Nebriſſenſis collegit, & Antonius Mancinellus. Sed acri opus eſt iudicio, ne friuolas, aut parum obſeruatas, aut falſas quoque præceptor tradat, cuiuſmodi ſunt haud ſanè paucæ in Valla, Nonio, Seruio, Donato, ſed maximè in Gellio. Etymologias quoq; multorum cur dicta ſint, accipiet. Sic enim uerius & certius tum intelliget, tum continebit, & ea cognitione delectabitur: multumq; in his latet peritiæ, modò rectè & acutè expendantur, nec undecunq; friuolæ, aut ridiculæ petantur, quod fecerunt patrum, & auorum memoria, qui hanc partem tractandam ſuſceperant, Latini & Græci ſermonis penitus ignari. Annotabuntur ei, quæ uſu ineruditorum barbara uocabula uſurpantur, & quæ ſunt quidem Latina, ſed inuerſæ ſignificationis.

EXERCITATIO LATINE SCRIBENDI.

Incipiet hoc loco oratiunculas ex Anglico in Latinum uertere,

re, faciles initio, paulatim difficiliores, per omnia genera & formulas uerborum, ſed partim graues & ſanctas, partim feſtiuas & urbanas. Simul cum his diſcet Catonis diſticha, & mimos Publianos, & ſententias ſeptem ſapientum, quæ omnia eodem libello Eraſmus coniunxit & explicauit. Ediſcet ex illis ſententiolis aliquot uitæ maximè utiles, quas habeat in poſterum uelut antidota aduerſus uenenum, & proſperæ fortunæ, & iniquæ. diſcatq; iam nunc in hac tenera ætate ueras & incorruptas opiniones, ut ea ſola bona putet, quæ uerè ſunt talia, uelut uirtutes, & eruditionem. ea mala quæ re uera mala: ut, uitia & ignorantiam, & ſtultitiam, ne mala pro bonis accipiat: aut è contrario, ne tenuibus & exiguis rebus tanquam magnis capiatur & moueatur. Ne etiam magna & pretioſa tanquam uilia contemnat. Delectabitur interim fabellis quæ uitam erudiant, quas ipſa alijs referre poßit: ut, de Papyrio Prætextato puero apud Gellium, de Ioſepho in ſacris libris, de Lucretia in Liuio, de Griſelide & alijs: ut, ex Valerio, Sabellico, & huius notæ ſcriptoribus, quæ pertinebunt ad aliquam commendationem uirtutis aut deteſtationem uitij. Habeat dictionarium Latinum & Anglicum, quod ſæpe conſulat: ut ſciat, quid quodq; uocabulum ſignificet. Res quum non intelliget, explicabuntur à præceptore. Turpium & fœdarum rerum uocabula nec intelligat, nec, ſi fieri poßit, legat uel audiat. Conficiat ſibi libellum ex uacua charta, in quo ſua manu conſcribat ſententiolas, quas memoriæ mandatura eſt, eritq; ei uice cuiuſdam enchiridij.

REDITVS AD PRIORA EXACTIVS.

Poterit hoc loco repetere, quæ de quinque uerborum generibus dicta ſunt. Pòſt ad uerba quæ dicuntur imperſonalia, quorum alia ſunt actiuæ uocis, alia paßiuæ. Actiuæ uocis cur dicantur, & eorum eſſe ſpecies quinque. Aliorum quæ ante ſe habent genitiuum, poſt ſe infinitium: ut, Intereſt huius paraſiti adulari.

ri.quæ datiuum,& poſt infinitiuum : ut Stulto non placet audire uerum. Quæ poſſunt eſſe perſonalia mutata conſtructione:ut, Tu proba placebis matri. Alia quæ ante ſe accuſatiuum, poſt infinitiuum:ut, Decet nobilem non ſuperbire. Quæ ante ſe accuſatiuum, poſt genitiuum uel infinitiuum : ut, Pœniteat te peccati, aut peccaſſe. Alia quæ quum adduntur uerbis imperſonalibus, ſunt imperſonalia,& habent conſtructionem eorum : quum uerò perſonalibus, ſunt perſonalia : ut, Incipit me tædere ludi huius. & Ne incipias ſenex inſanire. non poteſt Athenienſes pœnitere Phocionis, qui unus poterat, & ſolebat ſtultas illorum conſultationes improbare. Verba imperſonalia paßiuæ uocis, ſunt ſimilia tertijs perſonis ſingularibus uerbi paßiui. Veniunt ab actiuis & neutris, nullum habent ſuppoſitum, poſt ſe uerò caſum uerborum à quibus deſcendunt : ut, A` nobis auditur, à uobis ſtatur in cubiculo, ſedetur in triclinio, eſtur, bibitur affatim. Siquis addat ſuppoſitum, ſit paßiuum : ut, Scribitur liber. Sequitur conſtructio infinitiuorum, illa eſt uulgaris ante ſe habere accuſatiuum pro ſuppoſito, poſt ſe caſum ſui uerbi:ut, Me legere tibi librum erit utile. Adduntur uerbis, in quibus diligenter eſt animaduertenda conſtructio. Nam ſunt multa uerba, quæ ante ſe, & poſt ſe etiam interiecto infinitiuo eundem caſum requirunt, quum res pertinet ad idem.exemplis res eſt declaranda, Ego uolo pudica eſſe, Tu uelles fuiſſe ad tales epulas inuitatus. niſi ſiquis adderet accuſatiuum ante infinitiuum : ut, Ego uolo me eſſe literatam. iam in alijs. Socrates non poteſt eſſe ferox, Maria exiſtimatur & dicitur eſſe caſtißima. Et in hoc uerbo, uideor, Ego uideor tibi eſſe literata, Tu uideris mihi eſſe ſancta. Romani uidentur nobis nimis cupidi belli & pecuniæ. dico uos uideri ſimias, mihi licet eſſe doctæ, tibi uacat eſſe diſerto. Hinc de conſtructione gerundij & ſupini, quæ eſt apud Vallam, & ex illo apud recentiores iſtud annotabitur, gerundium adiectiuum non uenire niſi à uerbo cui additur accuſatiuus, & ratione illius caſus.

ſus. Non enim dicimus, Veni huc tui ſeruiendi cauſa, uel ad carendam uoluptatem, nec ad ſcribendum te, uel ſcribendo tibi, ut ſit adiectiuum: ſed cauſa obſeruandi tui, cogito de te docēda, propter uos erudiendos. Commodum nunc erit explanari uim potentatiui modi, quæ ſunt uoces temporum ſubiunctiui: ut, Tu uirgo hoc dicas? quis crederet mendaci? peccaueris ſanè, ſed ſemel. nemo ſic dixiſſet, nunquam acceſſero prauis conſultoribus. His cognitis uenietur ad ſignificationem & ſyntaxim reliquarum partium orationis, De ui pronominis, De aduerbio, De præpoſitione, De coniunctione. Quibus addatur uerbi modis, & quomodo coniungat. Interiectio cur ſit ita appellata, quòd per affectum interponatur orationi: ut, Magnum heu fecerat nefas. Poterant iſta dici à me fuſius, ſed admonere ſatis habui, quæ ab alijs eſſent copioſe tractata, quæ omnia uſus & lectio autorum explanabit & expoliet, reddetq́; ut apertiora, ſic etiam certiora.

SERMO.

Loquatur cum præceptore & cum diſcipulis Latinè, quas habeat tres aut quatuor. nam ſolam inſtitui non conducit, ſed nec plurimæ ſint. Et eæ puellæ, atque etiam ſelectiſſimæ liberaliter & ſanctiſſimè educatæ, à quibus nihil audire poſſit, aut diſcere, quod mores corrumpat, quorum prima ſemper debet eſſe cura. Stimuletur modò præmiolis, modò contentione, & æmulatione, laudetur ipſa, laudetur & alia ipſa audiente. Conabitur exprimere, quæ apud autores legerit, & quemadmodum alios audierit loquentes, quos putet eruditos eſſe, attentè auſcultatos: ſic & loquetur ipſa, in quo eſt imitatio, res in ſtudijs non parum utilis, præſertim teneræ ætati, quæ nihil melius, quàm imitatur: nec ſolum uoces æmulabitur, ſed pronuntiationem quoq;, ne in accentibus peccet.

ACCENTVS.

De quibus cognoſcat initio generalia præcepta, duo in primis in ſermone Latino, penultima ſyllaba longa, in ea eſt accentus, ut

ut Paréntis. Altera penultima breui, in antepenultima eſt accentus, quantacunq; ſit: ut Hóminis, dóminus. In ultima nullæ Latinæ dictiones accipiunt accentum, præter pauca inflexibilia: ut Porrò, unà, illò. In diſſyllabis omnibus accentus eſt in penultima, præter ea quæ dixi indeclinabilia. Tum licebit uniuerſalia illa cognoſcere, de uocali ante uocalem quæ eſt breuis, de uocali ante duas conſonantes aut conſonantem, uim duarum habentem, quæ longa, & omnis ſyllaba diphthongo ſcripta, longa eſt. Anxia illa, de ſyllabarum quātitate, uel aliàs diſcet, uel non eget fœmina, quod magis puto. Obſeruabit inſtitutor, quemadmodum loquetur, uitiaq; tum ſermonis, tum linguæ ſedulò repurgabit, ne hærere ſinat. Oſtendet rationem, cur uel ſolœciſmum caſtigarit, uel barbariſmum, uel uitioſam pronuntiationem. Admonebit ut uitet, ne iterum idem peccet: ſi rurſus eòdem relabatur, admoneat prioris errati.

ANNOTATIONES.

Habeat librum chartaceum maiuſculum, in quo manu ſua annotet, tum uerba, ſiqua inter legendum graues autores inciderunt, uel utilia uſui quotidiano, uel rara, uel elegantia: tum loquendi formulas, argutas, uenuſtas, lepidas, eruditas: tum ſentētias graues, facetas, acutas, urbanas, ſalſas: & hiſtorias ex quibus exemplum uitæ ſuæ poſſit petere. Aduertet etiam ubi, & quemadmodum grammaticorum ſeruentur præcepta, ubi negligantur. Nam ars grammatica ex uſu autorum nata eſt, ideo hic eſt arti præferendus, quum diſcrepant. Ars tamen neceſſaria eſt, quæ recte & emendatè loqui ex obſeruatione docet. Autores in quibus uerſabitur, ij erunt, qui pariter & linguam & mores excolant atq; inſtituant. Quiq; non modò bene ſcire doceant, ſed bene uiuere. Huiuſmodi ſunt Cicero, Seneca, Plutarchi opera, quæ ſunt à uarijs uerſa, aliquot Platonis dialogi, præſertim qui ad rempublicam gubernandam ſpectant. Hieronymi epiſtolæ, et quædam Auguſtini opera, Eraſmi inſtitutio principis, Enchiridion,

dion, Paraphraſes, & alia eius permulta pietati utilia, Thomæ Mori Vtopia. Hiſtoriam poterit leuiter cognoſcere ex Iuſtino, & ex L. Floro, & Valerio Maximo. Inter hæc omnia & cum ſurgit è lecto, & cum it cubitum, aliquid quotidie ex nouo teſtamento legat. Sunt & Chriſtiani poëtæ, quos iucundum fructuoſumq; erit legere, uelut Prudentius, Sidonius, Paulinus, Arator, Proſper, Iuuencus, qui multis in locis poßint cum quouis ueterũ certare, elegantia carminis dico. Nam rebus tantò ſunt ſuperiores, quantum bona malis præſtant, & humanis diuina. Quum hos leget, habeat Vocabularium Latinæ linguæ, Calepinum ſcilicet aut Perottum, ad quem recurrat hærens in Latina uoce. Hanc puto eſſe rudem ſtudiorum delinitionem, exactiora tempus admonebit, & prudentia tua inueniet.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE